

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.4 คุณลักษณะของหลักสูตรที่ดี
2. การประเมินหลักสูตร
 - 2.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 2.2 ความสำคัญของการประเมินหลักสูตร
 - 2.3 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร
 - 2.4 ระยะเวลาการประเมินหลักสูตร
 - 2.5 ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร
 - 2.6 รูปแบบและวิธีการการประเมิน
3. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
4. หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป
5. หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
6. แบบแผนการประเมินหลักสูตร
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

หลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตาม จะไม่สำเร็จจุดมุ่งไปตามที่กำหนดไว้ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษา (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. 2554 : 14) หลักสูตรจึงเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา และได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของหลักสูตร ไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 1742) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลวิชาและกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในการศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

กาญจนา คุณารักษ์ (2543 : 38) กล่าวว่า หลักสูตรคือ แผน โครงการหรือมวลประสบการณ์ที่ออกแบบ และจัดทำขึ้นเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรมและวัตถุประสงค์ต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เกิดความคิดและเรียนรู้ เจตคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

มาเรียม นิลพันธุ์ (2543 : 6) ได้ให้แนวคิดว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน โดยการจัดทำเป็นเอกสาร โครงการ แผนหรือข้อกำหนด ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรม การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบถ้วนตามมาตรฐานคุณภาพสากล มาตรฐานความเป็นชาติไทยและมาตรฐานที่ชุมชนท้องถิ่นต้องการ

ชูศรี สุวรรณ โชติ (2544 : 41-42) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง ปฏิบัติการสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในการเรียน รวมถึงความคาดหวังที่ครูกำหนดไว้ให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดหมายปลายทาง

ศิริชัย กาญจนวาสี (2546 : เว็บไซต์) กล่าวว่า หลักสูตร (Curriculum) เป็นมวลประสบการณ์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ สำหรับใช้ในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมาย

ฉันท ชาติทอง (2550 : 4) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง การ บูรณาการศิลปะการเรียนรู้และมวลประสบการณ์ต่างๆ เข้าด้วยกัน สามารถนำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น ไปตามสิ่งที่สังคมคาดหวัง และมีการกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า โดยสามารถปรับปรุงและพัฒนาให้เอื้อต่อผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

รุจิรี กุ์สาระ (2551 : 9) ให้ความหมายว่า “หลักสูตร” มาจากภาษาละตินว่า “Racecourse” แต่เมื่อนำมาใช้ทางการศึกษามีความหมายว่า เป็นรายการกระบวนวิชา แผนการเรียน ซึ่งประกอบด้วย เป้าหมาย จุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบ การเรียนการสอนตามจุดประสงค์และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลลัพธ์ของการเรียน

เดือนเพ็ญ หอมหวล (2555 : ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของคำว่า หลักสูตร หมายถึง ขอบเขตข้อกำหนดระดับชาติมาสู่โรงเรียน เป็นแนวทางการจัดการศึกษา วิชาที่ถูก จัดทำขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ เนื้อหา สารและกิจกรรมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น และมีความสำคัญ คือเป็นแนวทางที่ครูจะต้องยึดถือในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียน มีความสามารถ และมีคุณลักษณะตรงตามที่ได้กำหนดไว้

เบาร์แชม (Beaucham, 1981 : 61-62) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรมีอยู่ด้วยกัน

3 สถานะคือ

1.1 ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของศาสตร์สาขาวิชาหนึ่ง ซึ่งศึกษาถึง กระบวนการ พัฒนาหลักสูตร วิธีการใช้หลักสูตรและวิธีการประเมินหลักสูตร

1.2 ความหมายหลักสูตรในขอบเขตข้อกำหนด เกี่ยวกับการเรียนที่เขียนขึ้น อย่างเป็นทางการ ซึ่งตามความหมายนี้จะหมายถึงเอกสารซึ่งเขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ ซึ่งใน เอกสารประกอบด้วยรายละเอียด จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหา สารและกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการเรียน รวมทั้งกำหนดเวลาสำหรับการเรียนการสอนด้วย

1.3 ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของระบบการทำงานที่เกี่ยวกับหลักสูตร หมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ การจัดบุคลากร กระบวนการพัฒนา หลักสูตรกระบวนการใช้หลักสูตร กระบวนการประเมินผลต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับหลักสูตรเป็น การมองที่เน้นกระบวนการและผลผลิตจากกระบวนการนั้นๆ

โอลิวา (Oliva, 1992 : 5-6) ได้นิยามคำว่า หลักสูตร หมายถึง ชุดวิชาหรือ โปรแกรมการเรียนที่โรงเรียนใช้ในการจัดกิจกรรม ประสบการณ์ให้กับผู้เรียนรวมทั้งกิจกรรม นอกห้องเรียน การแนะแนว และการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนดำเนินการ ที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้ เกิดการเรียนรู้และทักษะในด้านต่างๆ ตลอดจนเจตคติที่ดีและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

2. ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรมีการกำหนด หลักการ จุดหมาย และกำหนด โครงสร้างไว้ว่า ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ใดบ้าง และหลักสูตร ยังเป็นแนวทางในการสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน ซึ่งการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จได้หากไม่มีหลักสูตร อาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษา สอดคล้องกับสุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 16) ที่ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรจะกำหนดทิศทางของการศึกษาไทยในการที่จะให้ความรู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม การเสริมสร้างทักษะการปลูกฝังเจตคติ ค่านิยมและการเสริมสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาในทุกๆ ด้าน ซึ่งความสำคัญของการศึกษาหลักสูตรจะเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดความต้องการของการศึกษาของชาติลงสู่การปฏิบัติ

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เพราะหลักสูตรมีการกำหนดหลักการ จุดหมายและกำหนด โครงสร้าง การจัดหลักสูตร การจัดเวลาเรียน การจัดสาระการเรียนรู้และกำหนดการวัดและประเมินผลไว้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนเองและพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

3. องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ ตลอดจนเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร มีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้มากมายแตกต่างกันไป ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2542 : 8) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตร

ประกอบไปด้วย

3.1 เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education goals and policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

3.2 จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากการเรียนจบหลักสูตร

3.3 รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and structures) หมายถึง ลักษณะ และแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์

3.4 จุดประสงค์ของวิชา (Subject objectives) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนวิชานั้นได้แล้ว

3.5 เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถ ที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

3.6 จุดประสงค์การเรียนรู้ (Instructional objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ ได้มีทักษะและความสามารถหลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

3.7 ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional strategies) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีลักษณะที่ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

3.8 การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

3.9 วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum materials and instructional media) หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวิดีโอทัศน์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

ไพศาล หวังพานิช (2543 : 6) ได้กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วยเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นส่วนกำหนดปลายทางหรือผลของหลักสูตร โครงสร้างเป็นส่วนที่กำหนดขอบข่ายเนื้อหา หรือประสบการณ์การเรียนรู้ เวลาเรียนและการประเมินที่เป็นส่วนช่วยกำหนดแนวทางการติดตามตรวจสอบการดำเนินการของหลักสูตรทั้งภาพรวมและระบบย่อย

ทาบ (Taba, 1962 : 188) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรต้องประกอบด้วย จุดประสงค์ทั่วไป จุดประสงค์รายวิชา เนื้อหา ระยะเวลา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

ไทเลอร์ (Tyler, 1996 : 1) กล่าวว่าโครงสร้างของหลักสูตรมี 4 ประการคือ 1) จุดมุ่งหมาย (Education purpose) ที่โรงเรียนต้องการให้ผู้เรียนเกิดผล 2) ประสบการณ์ (Education experience) ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายบรรลุผล 3) วิธีการจัดประสบการณ์ (Organizational education experience) เพื่อให้การสอนเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) วิธีการประเมิน (Determination of what to evaluate) เพื่อตรวจสอบจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง วัตถุประสงค์ เนื้อหาและประสบการณ์ของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน และการประเมินผลหลักสูตร

4. คุณลักษณะของหลักสูตรที่ดี

หลักสูตรที่ดีย่อมสามารถสร้างและผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม สถาบันการศึกษาจึงมีหน้าที่ต้องพัฒนาหลักสูตรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2522 : 72-74) สำหรับคุณลักษณะของหลักสูตรที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้

สังค์ อุทรานันท์ (2532 : 211 – 212) ได้กล่าวถึงลักษณะของหลักสูตรที่ดี ดังนี้

4.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรควรตั้งอยู่บนรากฐานทางการศึกษาอย่างถูกต้อง ได้แก่ พื้นฐานทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และธรรมชาติของความรู้ และต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริงและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

4.2 สอดคล้องกับความต้องการของสังคม สามารถสนองความต้องการของสังคมและประเทศชาติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของส่วนรวมและเสียสละ มีความรู้สึภาคภูมิใจในประเทศชาติ

4.3 สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย

4.4 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ดีจะต้องมุ่งสร้างเสริมสร้างค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

4.5 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ดี มุ่งสร้างลักษณะของผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงาม ทางสติปัญญา มีทักษะในอาชีพ มีคุณธรรม มีวินัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ออมวิเศษ นาคทรพรพ (2530 : 106) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีจะต้องไม่บั่นทอนความงอกงามทาง จริยธรรม โดยมุ่งหมายของหลักสูตรจะต้องกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่มีลักษณะเป็นชุมชนแห่งวิชาความรู้ สามารถชี้ทางแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นได้ ตลอดจนมีความรู้กว้างขวาง และสามารถปรับตัวเข้ากับงานที่หลากหลายได้

ไพฑูริย์ ลินลาร์ตน์ (2530 : 43-55) มีความเห็นว่า ลักษณะของหลักสูตรที่ดีจะต้องสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ประชากร ตลอดจนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปว่า ลักษณะหลักสูตรของหลักสูตรที่ดีคือ ต้องตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในทุกๆ ด้าน ตลอดจนผู้ใช้สามารถนำไปใช้ได้อย่างสะดวก

การประเมินหลักสูตร

1. ความหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะการประเมินหลักสูตรจะเป็นกระบวนการติดตามความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตร ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความสำเร็จของการใช้หลักสูตร เพื่อให้ได้กลับมาซึ่งข้อมูลย้อนกลับ และนำข้อมูลเหล่านั้นไปดำเนินการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงใช้หลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่แท้จริง การประเมินหลักสูตร มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2546 : เว็บไซค์) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรแล้วทำการวิเคราะห์ เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการหลักสูตรระหว่างการใช้หลักสูตร และเพื่อตัดสินใจคุณภาพของหลักสูตรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554 : 123) ได้กล่าวถึง ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบและตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณค่า บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 192) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจข้อบกพร่องหรือปัญหาเพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไข ส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นหรือตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรนั้นๆ

ทิตนา เขมมณี (2533 : 134) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาหาคุณค่า ความถูกต้อง ความเหมาะสมของการวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตรและความสอดคล้องขององค์ประกอบ ระบบการทำงาน การบริหารงาน ด้านวิชาการ ด้านหลักสูตร และ ด้านผลผลิต

สต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971 : 40) ได้ให้คำจำกัดความของการประเมินหลักสูตรคือ กระบวนการหาข้อมูล เก็บข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกในการจัดการเรียนการสอน

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรหมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล ในองค์ประกอบของหลักสูตร ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลจาก โครงสร้างรูปแบบของหลักสูตร

รวมถึงการบริหารงานด้านวิชาการ ด้านผลผลิตที่ได้จากการจัดการศึกษา เพื่อตัดสินคุณค่าและให้ระดับคุณภาพของหลักสูตร ว่ามีมากน้อยเพียงใดและมีสิ่งใดที่ควรปรับปรุง พัฒนา แก้ไข หรือยกเลิกการใช้หลักสูตร

2. ความสำคัญของการประเมินหลักสูตร

2.1 การประเมินหลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรดังนี้ (พิสนุ ฟองศรี. 2549 : 135-136)

2.1.1 ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ทราบความจำเป็น และความต้องการของประชากรเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคม และผู้เรียน

2.2.2 ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง แผนงาน กิจกรรมและหลักสูตรให้เหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติ เพื่อลดโอกาสเสี่ยง อุปสรรคที่จะทำให้หลักสูตรล้มเหลว

2.2.3 การประเมินตัวหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น จะทำให้ทราบความเหมาะสมของตัวหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น ว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร ควรจะปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่พัฒนาขึ้น

2.2.4 การประเมินความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรไปใช้ทำให้ผู้รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตร ได้ทราบจุดเด่นจุดด้อยของการบริหารหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร กิจกรรมการเรียน การพัฒนาสื่อ การใช้สื่อการเรียน การวัดและการประเมินผลการเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรให้เกิดผลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.2.5 การประเมินความสำเร็จของหลักสูตรจะทำให้ทราบว่า การใช้หลักสูตร ได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงใด ผู้สำเร็จการศึกษานำความรู้ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด คู่คุณค่าหรือไม่ ควรจะปรับปรุง และพัฒนาส่วนใด เพื่อเป็นการลด โอกาสการสูญเปล่าอีกทางหนึ่ง

2.2.6 การประเมินหลักสูตรจะทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และผู้ใช้หลักสูตร ทราบจุดอ่อนของหลักสูตร จะเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งหากผู้รับผิดชอบมองเห็นความสำเร็จในการนำหลักสูตร ไปใช้ ก็จะทำให้เกิดแรงจูงใจหรือสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป

2.2 การประเมินหลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรหลายประการ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2544 : 11-12)

2.2.1 ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ทราบความจำเป็นและความต้องการของประชากร รวมถึงเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของสภาพสังคมและผู้เรียน

2.2.2 ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแผนงาน กิจกรรมและหลักสูตรให้เหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติเพื่อลดโอกาสเสี่ยงที่จะทำให้หลักสูตรล้มเหลว

2.2.3 การประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะทำให้ทราบความเหมาะสมของตัวหลักสูตร ที่ได้พัฒนาขึ้น

2.2.4 การประเมินความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรไปใช้ ทำให้ผู้รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรทราบจุดเด่น จุดด้อยของการบริหารหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร กิจกรรมการเรียน การพัฒนาสื่อ การใช้สื่อการเรียน การเรียน และการประเมินผลการเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรให้บังเกิดผลครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2.2.5 การประเมินความสำเร็จของหลักสูตรจะทำให้ทราบว่า การใช้หลักสูตรบังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงใด ผู้สำเร็จการศึกษานำความรู้ไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด คุ่มค่าหรือไม่ควรจะปรับปรุงและพัฒนาส่วนใด เพื่อเป็นการลดโอกาสการสูญเปล่าอีกทางหนึ่ง

2.2.6 การประเมินหลักสูตรจะทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตรเห็นจุดแข็ง จุดอ่อนของตนจะเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งหากผู้รับผิดชอบมองเห็นความสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ ก็จะทำให้เกิดแรงจูงใจหรือสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป

จากความสำคัญของความประเมินหลักสูตรดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ทุกหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาจำเป็นต้องผ่านกระบวนการการประเมินหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรในด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

3. จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะกำหนดทิศทางการประเมินหลักสูตรนั้น ซึ่งการประเมินหลักสูตรจำเป็นต้องวิเคราะห์ในทุกๆ องค์ประกอบของหลักสูตร สำหรับจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรมีนักการศึกษาได้ให้ทัศนะไว้ดังนี้

3.1 สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 250) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร มีดังนี้

3.3.1 เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ สนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมอย่างไร

3.3.2 เพื่ออธิบายและพิจารณาลักษณะของส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตรในแง่ต่างๆ เช่น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลว่าสอดคล้องกันหรือไม่

3.3.3 เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้

3.3.4 เพื่อตัดสินว่า การบริหารงานด้านวิชาการและการบริหารงานด้านหลักสูตร เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่

3.3.5 เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตรคือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการผ่านกระบวนการทางการศึกษาแล้วตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

3.3.6 เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ในหลักสูตร

3.3.7 เพื่อช่วยในการตัดสินว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือไม่ หรือควรปรับปรุงพัฒนาในสิ่งใด สิ่งหนึ่ง หรือเพื่อยกเลิกการใช้หลักสูตรนั้นทั้งหมด

3.2 ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2542 : 57) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ดังนี้

3.2.1 เป็นกระบวนการหาข้อมูล และเก็บข้อมูลเพื่อที่จะนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือก เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตร และเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเพื่อวางรูปแบบ และ โครงสร้างของหลักสูตรรวมทั้งกำหนดการดำเนินงานของหลักสูตรการศึกษาด้วย

3.2.2 เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นนั้นสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ เช่น หลักสูตรฝึกหัดครู มีวัตถุประสงค์ที่จะฝึกผู้เรียนให้เป็นครูที่สามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณลักษณะของครูที่ดี การประเมินผลหลักสูตรฝึกหัดครู ก็ดูว่าหลักสูตรนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่

3.2.3 เพื่อตัดสินว่าการวางเค้าโครงหรือรูปแบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3.2.4 เพื่อวัดผลว่าผลผลิตคือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

3.3 ทิศนา เขมมณี (2535 : 134) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดประสงค์เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร เพื่อตัดสินใจในการวางเค้าโครง ระบบของหลักสูตรการบริหารงาน และการสอนตามหลักสูตรที่ถูกต้อง ตลอดจนประเมินผลการเรียนที่เป็นผลผลิตของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร

3.4 วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 217) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรที่ปฏิบัติกันส่วนใหญ่มีอยู่ 2 ประการมีดังนี้

3.3.1 การประเมินเพื่อปรับปรุงหลักสูตรคือ การประเมินในระหว่าง การปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตร มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ผลการประเมินนั้นให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีการวัดผลเป็นระยะๆ ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร แล้วนำผลจากการวัดมาประเมินว่า แต่ละขั้นตอนของหลักสูตร มีความเหมาะสม และปฏิบัติได้ดีเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง ซึ่งจะนำไปเป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตรในการที่จะปรับปรุงส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรได้ถูกต้องก่อนที่จะนำไปใช้จริงต่อไป

3.3.2 ประเมินเพื่อสรุปผลว่าคุณค่าของการพัฒนาหลักสูตร มีความเหมาะสมหรือไม่หลักสูตรได้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ของสังคมเพียงใด ควรจะใช้ต่อไปหรือควรจะยกเลิกทั้งหมดหรืออาจจะยกเลิกเพียงบางส่วนและปรับแก้ในส่วนใด

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรดังกล่าว สรุปประเด็นสำคัญของจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรได้ 2 ประการคือ 1) เพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ตามจุดมุ่งหมายของแต่ละหลักสูตร และ 2) เพื่อสรุปคุณค่าของหลักสูตรว่าหลักสูตรสามารถตอบสนอง ความต้องการของสังคม ได้มากน้อยเพียงใด

4. ระยะเวลาการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรควรดำเนินการเป็นระยะ ทั้งนี้เนื่องจากข้อบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดของหลักสูตรอาจมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย และในระยะต่างกัน เช่น อาจมีสาเหตุมาจากขั้นตอนจัดทำ หรือยกร่างหลักสูตร ซึ่งทำให้ตัวหลักสูตรไม่มีคุณภาพที่ดี หรือไม่สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของผู้เรียน และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หรืออาจมีสาเหตุมาจากตอนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นต้น การประเมินหลักสูตรที่ดีจึงต้องตรวจสอบเป็นระยะเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นโดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ระยะคือ (สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 251-252)

ระยะที่ 1 การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตร ไปใช้ (Project analysis) ในช่วงระหว่างที่มีการพัฒนาหลักสูตรอาจมีการดำเนินการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดทำนับตั้งแต่

การกำหนดจุดมุ่งหมายไปจนถึงการกำหนดการวัด และประเมินผลการเรียนซึ่งสามารถทำได้ 2 ลักษณะคือ

1.1 ประเมินหลักสูตรเมื่อสร้างหลักสูตรฉบับร่างเสร็จแล้วก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้ จึงควรตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่าง และองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตร หน้านี้ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรทั้งทางด้านเนื้อหาวิชา ทางด้านวิชาชีพครู ทางด้านการวัดผล หรือจะให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หรือพิจารณาก็ได้

1.2 ประเมินหลักสูตรในชั้นทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ขาดตกบกพร่องหรือเป็นปัญหา ให้มีความสมบูรณ์เพื่อประสิทธิภาพในการนำไปใช้ต่อไป

ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร (Formative evaluation) ขณะที่มีการดำเนินการใช้หลักสูตร ควรมีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใดหรือบกพร่องในจุดไหน จะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

แนวทางในการประเมินหลักสูตรระหว่างการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ หรือในระหว่างการจัดการเรียนการสอนนั้นมีแนวทางการดำเนินงาน 2 แนวทางคือ (ชูศรี สุวรรณ โชติ. 2542 : 216)

2.1 การประเมินผลทุกขั้นตอนของการใช้หลักสูตร หมายถึง การประเมินผลทุกบทเรียนด้วยการพิจารณาทุกจุดของหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นหลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนเนื้อหา กิจกรรมที่หลักสูตรได้กำหนดไว้เป็นแนวทางในการประเมินผลหลักสูตรที่ดีที่สุด เพราะทำให้เกิดความมั่นใจในหลักสูตรที่นำมาใช้และที่สำคัญคือผู้ใช้หลักสูตรจะได้รายละเอียดในการประเมินผล และสามารถพัฒนาหลักสูตรต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การประเมินผลเป็นระยะๆ ในระหว่างการใช้หลักสูตรนั้นการประเมินผลเช่นนี้ผู้ใช้หลักสูตรจะกำหนดหรือร่วมกันกำหนดให้มีการประเมินหลักสูตรตาม โอกาสอันควร อาจจะเป็นครั้งบทเรียนหรือครั้งหลักสูตร หรือเมื่อจบบทเรียนนั้นๆ หรืออาจจะเป็นหนึ่งภาคเรียนหรือหนึ่งปีการศึกษา สิ้นสุดแล้วแต่มีข้อตกลงกัน การประเมินผลแบบนี้จะได้รายละเอียดต่างๆ ลดน้อยลงแต่ก็มีผลดีที่ทุกคนได้มีโอกาสมาพิจารณาร่วมกันซึ่งทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

ระยะที่ 3 การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร (Summative evaluation) หลังจากที่มีการใช้หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่ง หรือครบกระบวนการเรียบร้อยแล้ว ควรจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ เพื่อวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการวางแผนพัฒนาหลักสูตร ซึ่งได้แก่ การประเมินองค์ประกอบด้านต่างๆ ของหลักสูตรทั้งหมดคือ เอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การบริหารหลักสูตร การนิเทศ ติดตามการจัดกระบวนการเรียนการสอน เป็นต้น โดยอาศัยแบบสอบถามชนิดต่างๆ เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลการเรียนของผู้เรียน ความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครองตลอดทั้งความคิดเห็นของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นควรจะดำเนินการใช้ต่อไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น หรือควรถูกยกเลิก ซึ่งเห็นได้ว่า การประเมินหลังการใช้หลักสูตรจะครอบคลุมในหัวข้อการประเมินก่อนใช้และระหว่างใช้หลักสูตร

อาร์มสตรองค์ (Armstrong. 198-286) ได้กล่าวเกี่ยวกับระยะเวลาการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินระหว่างการเรียนการสอน (Formative) และการประเมินหลังสิ้นสุดการเรียนการสอนของหลักสูตร (Summative) ใช้เพื่อทบทวนและออกแบบหลักสูตรใหม่ จากผลที่ได้จากการประเมินผู้เรียน ซึ่งสัมพันธ์กับการประเมินผลใน 5 ระยะที่ได้อ้างตามแนวคิดของโพรวัส (Provus) ดังนี้

3.1 ระยะการออกแบบหลักสูตร (Design) เป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับประเมินกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยสอบถามจากผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในประเด็นกระบวนการจัดการเรียนการสอน และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร และปรับปรุงรูปแบบหลักสูตร

3.2 ระยะการยกร่างหลักสูตร (Installation) ข้อมูลประเมินจากผู้สอนและผู้บริหารการศึกษา เพื่อเป็นรับรองการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

3.3 ระยะดำเนินการ (Process) เป็นการประเมินระยะสั้นในระหว่างดำเนินการจัดการเรียนการสอน เป็นการประเมินความเหมาะสมในการออกแบบหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้

3.4 ระยะผลผลิต (Product) เป็นการประเมินที่กระบวนการจัดการเรียนการสอน นำมากำหนดมาตรฐานในการสร้างหลักสูตร ความคาดหวังจากผลลัพธ์ของหลักสูตร ผลที่ได้จากการประเมินในระยะกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นการประเมินความไม่เหมาะสมของความจำเป็นในปัจจุบันที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและผู้สอนหรือปัจจัยอื่นๆ

3.5 ระยะต้นทุน (Cost) เป็นการประเมินการใช้ต้นทุนที่คุ้มค่าและมีประโยชน์ วสันต์ ทองไทย (2549 : เว็บบไซต์) กล่าวว่า ก่อนที่จะมีการพัฒนาหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งขึ้นมา ผู้ที่คิดพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการประเมินสภาพ ปัญหา และความต้องการของการพัฒนาหลักสูตรนั้นเสียก่อน เพื่อเป็นการตัดสินใจว่าหลักสูตรนั้นควรพัฒนาขึ้นมาหรือไม่ จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรในระยะนี้ก็คือ เพื่อดูความต้องการ

จำเป็นของหลักสูตรที่จะพัฒนาขึ้นมาว่า มีความสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง นโยบายของการจัดการศึกษาหรือไม่ นอกจากนี้การประเมินหลักสูตรในขั้นตอนนี้อาจศึกษาถึง คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ของหลักสูตรใหม่ หรือ โครงสร้างของหลักสูตรที่พึงประสงค์ ได้เช่นกัน

5. การประเมินขั้นออกแบบหรือร่างหลักสูตร

ผลจากการประเมินในขั้นตอนแรกทำให้ผู้ที่พัฒนาหลักสูตรตัดสินใจได้ว่า หลักสูตรนั้นมีความคุ้มค่าที่จะพัฒนาหรือไม่ ถ้าตัดสินใจว่าหลักสูตรที่จะพัฒนาขึ้นนั้น มีความคุ้มค่า และสอดคล้องกับความต้องการ มีความจำเป็นตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง นโยบายของการจัดการศึกษาแล้ว ขั้นต่อไปก็คือ ผู้ที่พัฒนาหลักสูตรจะต้องดำเนินการออกแบบ หรือร่างหลักสูตรขึ้นมา ซึ่งจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรในขั้นตอนนี้ก็คือ เพื่อพิจารณา ความชัดเจนและความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรแต่ละองค์ประกอบได้แก่ ปรัชญา วัตถุประสงค์ โครงสร้างรายวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เพื่อให้ได้หลักสูตรฉบับร่างที่ความเหมาะสมแก่การนำไปใช้ต่อไป

5.1 การประเมินหลักสูตรก่อนการนำหลักสูตรไปใช้

เมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่นำหลักสูตรไปใช้จริง ต้องมีการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่าง การประเมินหลักสูตรในระยะนี้ ต้องกระทำอย่างรอบคอบและมีระบบที่ชัดเจน เพราะผลการประเมินนำมาใช้ในการปรับปรุง หลักสูตรให้สมบูรณ์ตรงประเด็น ซึ่งการกำหนดจุดมุ่งหมายการประเมินหลักสูตรในขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินความพร้อมก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ เช่น ความพร้อมในด้านบุคลากรทั้ง จำนวนและคุณสมบัติ ความพร้อมในด้านเอกสารหลักสูตร ความพร้อมในด้านระบบการบริหาร จัดการทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการใช้หลักสูตร เป็นต้น ซึ่งการประเมินหลักสูตร ในขั้นตอนนี้ อาจมีการประเมินในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.1.1 มีความพร้อมของบุคลากรทั้งในด้านจำนวน และคุณสมบัติหรือไม่

5.1.2 การประเมินเอกสารหลักสูตรเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของ หลักสูตรและคุณภาพของเอกสารหลักสูตร สามารถชี้แนวไปสู่การจัดการเรียนการสอนได้ มากน้อยเพียงใด

5.1.3 ระบบการบริหารจัดการ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของกระบวนการ การใช้หลักสูตรรวมทั้งการนิเทศ กำกับ ดูแล

5.1.4 ทรัพยากร เพื่อศึกษาด้านความพร้อมเกี่ยวกับงบประมาณ สถานที่ และวัสดุหลักสูตรอื่นๆ ที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ในขั้นตอนนี้ อาจมีการทดลองใช้หลักสูตรฉบับร่าง ซึ่งการออกแบบใช้หลักสูตรฉบับร่างต้องจัดสถานการณ์ให้คล้ายกับการใช้หลักสูตรจริง แต่ขนาดของกลุ่มทดลองที่ใช้ อาจมี ขนาดเล็กกว่าและต้องเป็นตัวแทนของประชากรที่ใช้หลักสูตรจริง นอกจากนั้น การทดลองใช้หลักสูตรฉบับร่างต้องจัดให้สอดคล้องกับการวางแผนการประเมินหลักสูตร ด้านระบบบริหารจัดการ และการนิเทศกำกับดูแล รวมทั้งทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการใช้หลักสูตร ซึ่งผลจากการทดลองใช้หลักสูตรฉบับร่างนี้จะเป็นการนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรก่อนการนำไปใช้จริง

5.2 การประเมินหลักสูตรระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร

การประเมินหลักสูตรระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง การทำให้หลักสูตรมีความกระชับ มีความชัดเจนของกระบวนการใช้หลักสูตรในด้านการบริหารและการจัดการหลักสูตร การนิเทศ กำกับดูแล และกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะการใช้หลักสูตรในระยะนี้เป็นการใช้หลักสูตรในภาพกว้าง มีกลุ่มเป้าหมาย สถานที่รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน การประเมินระยะนี้ทำให้ได้ข้อมูลที่กว้างและลึก เพื่อใช้ในการตัดสินใจของหลักสูตรได้ประการหนึ่ง การประเมินการเรียนการสอนก็รวมอยู่ในส่วนของการประเมินหลักสูตรระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยประเด็นที่ประเมินระหว่างให้นำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเกี่ยวกับระบบการบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ การวางแผนการใช้หลักสูตร การเตรียมความพร้อมของบุคลากรก่อนใช้หลักสูตร การฝึกอบรมบุคลากรเพิ่มเติมระหว่างการใช้หลักสูตร การกำหนดหรือการจัดหาทรัพยากร ส่วนการประเมินในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนการสอน ความรู้ความสามารถของผู้สอน การจัดการในชั้นเรียน การปฏิบัติการสอนของครู ประสิทธิภาพของวิธีสอนที่นำมาใช้สอน การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล การเรียนการสอน การประเมินการนิเทศกำกับดูแล ระบบการนิเทศเอื้อต่อการใช้หลักสูตรมากขึ้นเพียงใด การนิเทศจากภายนอกและภายใน การได้รับการยอมรับจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ซึ่งการประเมินหลักสูตรในขั้นตอนนี้ อาจมีการประเมินในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.2.1 การประเมินระบบบริหาร และการจัดการหลักสูตร ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรร่วมมือกับคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรในการวางแผน สำหรับการประเมิน หลักสูตรร่วมกัน เพื่อดูความก้าวหน้าของการใช้หลักสูตรเป็นระยะๆ ว่าจะ

ประเมินผลย่อยในระยะเวลาใด ควรประเมินผลรวบยอดในช่วงระยะเวลาใดของการใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตรในขณะนี้มียุทธประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาอธิบายความก้าวหน้า และนำมาใช้สำหรับการแก้ไขจุดบกพร่องของการใช้หลักสูตร เช่น การวางแผนการใช้หลักสูตร การกำหนดหรือจัดหาทรัพยากร การบริหารงบประมาณ การใช้หลักสูตร การฝึกอบรมเพิ่มเติม ระหว่างการใช้หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้หลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรที่จำเป็นมีอะไรบ้าง

5.2.2 การประเมินการจัดกระบวนการเรียนการสอน จุดเน้นหลักของการประเมินส่วนนี้เป็นสิ่งสำคัญของกระบวนการใช้หลักสูตร แต่ไม่ได้หมายถึง การประเมินหลักสูตรทั้งหมด แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมินหลักสูตร การประเมินกระบวนการเรียนการสอนส่วนนี้ต้องมีการวางแผนและกำหนดขอบข่ายของการประเมินให้รอบคอบ มีความชัดเจน ด้วยการใช่วิธีการประเมินทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ สิ่งที่มีงุ่เน้นในการประเมิน ได้แก่ ครูผู้สอน มีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้มากน้อยเพียงใด การนิเทศการสอนเพื่อช่วยเหลือ ผู้สอนมีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากผู้สอนมากน้อยเพียงใด การสนับสนุนจากฝ่ายบริหารด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอนของผู้สอน การฝึกอบรมเพิ่มเติม วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนมีความชัดเจนเหมาะสม ผลการประเมินสามารถอธิบายความก้าวหน้าของผู้เรียน

5.2.3 การประเมินระบบการบริหารและวิธีการนิเทศกำกับดูแลเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ผลของการประเมินหลักสูตรส่วนนี้ช่วยสนับสนุนการใช้หลักสูตรให้ได้ผล สิ่งที่มีงุ่เน้นในการประเมิน ได้แก่ การนิเทศจากภายนอกที่มีระบบและเป็นประโยชน์ต่อการ ใช้หลักสูตรเพียงใด ผู้บริหารมีวิธีการนิเทศภายในเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรอย่างไร และมีวิธีการใด ทำให้การนิเทศมีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในและภายนอกประสานสอดคล้องสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดผลการใช้หลักสูตรบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่

5.2.4 การประเมินผลผลิตของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรส่วนนี้เพื่อ ต้องการอธิบายพัฒนาการ การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เป็นผลมาจากการใช้หลักสูตรในแต่ละช่วง รวมทั้งการประเมินรวบยอดเพื่อดูผลในช่วงสุดท้ายเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ทำกิจกรรมตามขั้นตอนครบถ้วนการใช้หลักสูตร นอกจากนี้การประเมินผลผลิตของหลักสูตรโดยตรง อาจสอบถามความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนว่ามีอะไรบ้างและมีแนวโน้มให้เกิดในเรื่องใดอีก

5.3 การประเมินผลจากการใช้หลักสูตรครบวงจร

เมื่อใช้หลักสูตรครบตามกระบวนการแล้ว การใช้หลักสูตรแต่ละหลักสูตรใช้เวลามากน้อยแตกต่างกันไปในขณะที่มีการใช้หลักสูตร สภาพของสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความจำเป็นต้องประเมินหลักสูตรทั้งระบบ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร รวมทั้งการมีทรัพยากรจำกัด ทำให้การบริหารและการจัดการทรัพยากรในการใช้หลักสูตรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ผลการประเมินนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการของบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาต่อไป ให้มีความเพียงพอเพื่อคุณภาพของการจัดการศึกษา

การประเมินหลักสูตรทั้งระบบ เช่น การประเมินองค์ประกอบด้านต่างๆ ของหลักสูตรทั้งหมดคือ เอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร เช่น เอกสาร ตำรา คู่มือครู แบบเรียน แบบฝึก บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เช่น ผู้บริหาร ครู นักเรียน ศิษยานิเทศก์ ผู้เชี่ยวชาญ สภาพการใช้หลักสูตรด้านการบริหาร การจัดการกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ กำกับดูแล การประเมินการเรียนการสอนรวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นตัวบ่งชี้การอธิบายคุณภาพผลผลิตของหลักสูตร

แนวทางการประเมินหลักสูตรทั้งระบบนี้ ผู้บริหารหลักสูตรอาจต้องประสานงานกับคณะกรรมการประเมินหลักสูตรจากภายนอก รวมทั้งวางแผนการประเมินกับคณะกรรมการประเมินหลักสูตรภายใน โดยพิจารณาจุดมุ่งหมายและขอบข่ายการประเมิน เลือกรูปแบบการประเมินหลักสูตรให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย เลือกคณะกรรมการประเมินหลักสูตร โดยแบ่งวิธีการประเมิน ออกเป็น 2 ส่วนคือ

5.3.1 การประเมินตนเองหรือการประเมินภายในโดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินหลักสูตร เช่น ครูผู้สอน ผู้เรียน ได้มีการประเมินตนเอง การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การประเมินโดยครูผู้สอนเพื่อเปรียบเทียบอธิบายผลสัมฤทธิ์ได้ถูกต้อง การประเมินเอกสารหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียนและการใช้หลักสูตร โดยภาพรวมทำการประเมินโดยผู้สอน

5.3.2 การประเมินจากบุคคลภายนอก โดยมีจุดมุ่งหมายของการประเมินเฉพาะด้านขององค์ประกอบหลักสูตรเพื่อดูภาพรวมของระบบหลักสูตร

จะเห็นได้ว่า การประเมินหลักสูตรต้องพิจารณาตัดสินหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งบางเรื่อง บางองค์ประกอบก็สามารถจะหาเครื่องมือหรือวิธีการอื่นๆ มาวัดหรือประเมินได้ง่าย แต่บางเรื่องบางองค์ประกอบก็ดำเนินการได้ยาก อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ผู้ประเมินหลักสูตรจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมกับหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ได้คำตอบในการประเมินในทุกๆ ด้านของหลักสูตรออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

6. ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการพิจารณาคุณค่าหรือค่านิยม (Worth or value) ของหลักสูตร ขั้นตอนหรือวิธีการประเมินจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

6.1 พิสนุ ฟองศรี (2549 : 137-141) ได้สรุปขั้นตอนการประเมินหลักสูตร ดังนี้

6.1.1 การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร ทั้งตัวหลักสูตร และเอกสารประกอบอื่นๆ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบรายละเอียดได้มากที่สุด

6.1.2 ศึกษารูปแบบหรือแนวทางการประเมิน เพื่อนำมาปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมและครอบคลุมโดยพิจารณาวัตถุประสงค์ และความต้องการสารสนเทศไปใช้

6.1.3 การกำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินพิจารณาได้จากแหล่งสำคัญต่างๆ เช่น ข้อมูลรายละเอียดจากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร จากแนวทางการวัดประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รูปแบบแนวทางการประเมินจากความต้องการสารสนเทศ และจากประสบการณ์ผู้ประเมิน

6.1.4 การกำหนดขอบเขตการประเมิน การประเมินหลักสูตรอาจจะประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การประเมินระหว่างใช้หลักสูตร และการประเมินหลังจากใช้ หรือหลายช่วงเวลารวมกันก็ได้

6.1.5 การพัฒนาตัวชี้วัด กำหนดเกณฑ์และค่าน้ำหนักที่จะต้องพัฒนาตัวชี้วัดขึ้นตามวัตถุประสงค์ หรือประเด็นการประเมินให้ครอบคลุม

6.1.6 การออกแบบการประเมินหรือกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อเป็นแนวทาง โดยสรุปที่จะดำเนินการต่อไป ทั้งประเด็นการประเมิน ตัวชี้วัด ผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเกณฑ์การประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1.7 การสร้าง และพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูล

6.1.8 การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล

6.1.9 การเขียนรายงานการประเมิน

6.2 สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 255-257) สรุปขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร ดังนี้

6.2.1 ขั้นตอนกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมิน การกำหนดจุดมุ่งหมายในการประเมิน เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการในการดำเนินการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนว่าจะประเมินอะไร ในส่วนใดด้วยวัตถุประสงค์อย่างไร เช่น ต้องการประเมินเอกสารหลักสูตรเพื่อดูว่าเอกสารหลักสูตรถูกต้อง สมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแค่ไหนหรือจะประเมินการนำ

หลักสูตรไปใช้ในเรื่องอะไร แต่ไหนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งหมด หรือจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ การกำหนดวัตถุประสงค์ในการประเมินที่ชัดเจนทำให้สามารถกำหนดวิธีการ เครื่องมือ และขั้นตอนในการประเมินได้อย่างถูกต้อง และทำให้การประเมินหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลถูกต้องเป็นที่เชื่อถือได้

6.2.2 **ขั้นกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการที่จะใช้ในการประเมินผล** การกำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมินเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการประเมิน เกณฑ์การประเมินจะเป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพในส่วนของหลักสูตรที่ถูกประเมิน การกำหนดวิธีการที่จะใช้ในการประเมินผล ทำให้เราสามารถดำเนินงานไปตามขั้นตอนได้อย่างราบรื่น

6.3.3 **ขั้นการสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล** เครื่องมือการประเมิน ที่จะใช้ หรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะมีผลทำให้การประเมินนั้นน่าเชื่อถือมากน้อยแค่ไหน ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือสำหรับใช้ในการประเมินหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญ ซึ่งผู้ประเมินจะต้องเลือกใช้ และสร้างอย่างมีคุณภาพ มีความเชื่อถือได้ และมีความเที่ยงตรงสูง

6.3.4 **ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล** ในขั้นการรวบรวมข้อมูลนั้นผู้ประเมินต้องเก็บรวบรวมข้อมูลตามขอบเขต และระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ ในบางครั้งถ้าจำเป็นต้องอาศัยผู้อื่นในการรวบรวมข้อมูล ควรพิจารณาผู้ที่จะมาทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเหมาะสม เพราะผู้เก็บรวบรวมข้อมูลมีส่วนช่วยให้ข้อมูลที่รวบรวมได้มีความเที่ยงตรง และน่าเชื่อถือ

6.3.5 **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** ขั้นนี้ผู้ประเมินต้องกำหนดวิธีการจัดระบบข้อมูล พิจารณาเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ที่เหมาะสม แล้วจึงวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้

6.3.6 **ขั้นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการประเมิน** ในขั้นนี้ผู้ประเมินจะสรุป และรายงานผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต้น ผู้ประเมินจะต้องพิจารณารูปแบบของการรายงานผลว่า ควรจะเป็นรูปแบบใด และรายงานผลจะมุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรมีคุณภาพหรือไม่เพียงใด มีส่วนใดบ้างที่ควรแก้ไข ปรับปรุงหรือยกเลิก

6.3.7 **ขั้นนำผลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาหลักสูตรในโอกาสต่อไป**

6.3 **จิตพิสัย เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 198-202) กล่าวว่า** ในการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินผล ควรดำเนินตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ดังนี้

6.3.1 **ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร** ผู้ประเมินหลักสูตร ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนก่อนว่า จะประเมินในส่วนใด หรือเรื่องใด และในแต่ละเรื่องจะศึกษาบางส่วนในเรื่องนั้นๆ ก็ได้

6.3.2 ขั้นวางแผนออกแบบการประเมิน ตั้งแต่

- 1) การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
- 2) การกำหนดแหล่งข้อมูล
- 3) การพัฒนาเครื่องมือ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4) การกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน
- 5) การกำหนดเวลา

6.3.3 ขั้นรวบรวมข้อมูล6.3.4 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล6.3.5 ขั้นรายงานผลการประเมิน

6.4 ไชยยศ โภวิทย์ศิริธรรม (2550 : 175-191) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินหลักสูตรแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

6.4.1 การบริหารจัดการก่อนการประเมินหลักสูตร

- 1) การกำหนดนโยบาย แนวทาง หลักการ ในการประเมินหลักสูตร
- 2) การแต่งตั้งทีมงานประเมินหลักสูตร
- 3) การเตรียมความพร้อมก่อนการประเมินหลักสูตร

6.4.2 การออกแบบการประเมินหลักสูตร

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินหลักสูตร
- 2) การออกแบบการประเมินหลักสูตร
- 3) การวางแผนในการประเมินหลักสูตร

6.4.3 การดำเนินการประเมินหลักสูตร

- 1) การกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินหลักสูตร
- 2) การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
- 3) การกำหนดเครื่องมือในการประเมิน
- 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

6.4.4 การรายงานผลและเผยแพร่ผลการประเมินหลักสูตร6.4.5 การรับรองผลการประเมินหลักสูตร

6.5 ทาบา (Taba. 1962 : 422-425) ได้สรุปขั้นตอนการประเมินหลักสูตรไว้

ดังต่อไปนี้

6.5.1 วิเคราะห์และตีความวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มองเห็นชัดเจนใน

เชิงพฤติกรรม

6.5.2 สร้างเครื่องมือและคัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมสำหรับค้นหาหาข้อมูลในการกำหนดเกณฑ์ และสามารถสร้างเครื่องมือในการประเมินผล

6.5.3 ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นประเมินผลตามหลักสูตรตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

6.5.4 รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของนักเรียนและลักษณะการสอน

เพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาในการแปลผลของขบวนการประเมินผล ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6.5.5 แปลผลของการประเมิน เพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรต่อไป ซึ่งเป็นขบวนการต่อเนื่องจะต้องทำอยู่ตลอดเวลาของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

จากขั้นตอนการประเมินหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนที่สำคัญๆ คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) การกำหนดรูปแบบการประเมิน 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 5) การรายงานผลการประเมิน

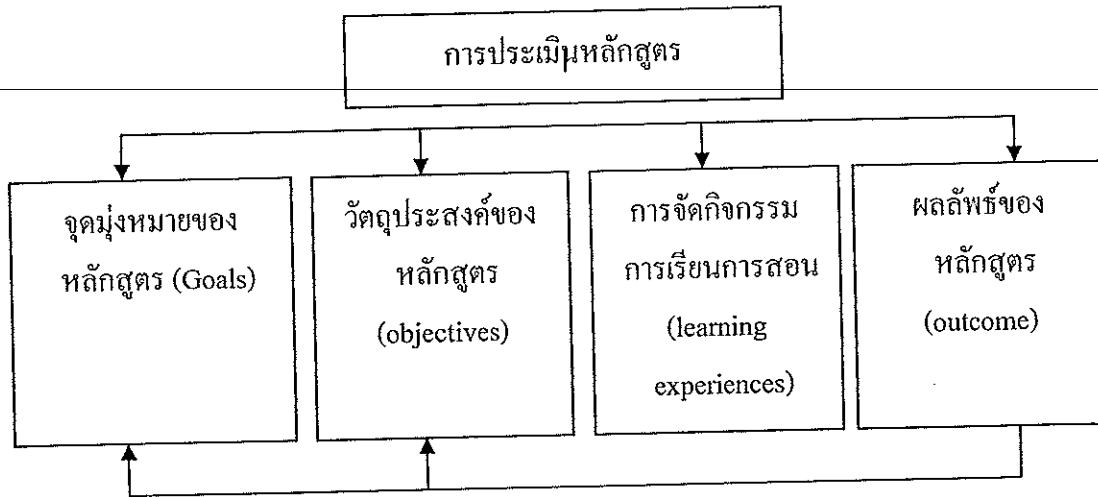
7. รูปแบบและวิธีการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีรูปแบบ และวิธีการหลายอย่าง มีนักวิชาการซึ่งเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร และการประเมินผลเสนอแนะหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่นิยมนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินหลักสูตร สามารถจัดจำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2546 : เว็บบไซต์)

7.1 รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal – Based Models)

รูปแบบการประเมินแนวนี้เน้นการตัดสินคุณค่าตามจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนงาน โครงการหรือหลักสูตร การประเมินจึงมีลักษณะของการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดหวังไว้ ดังนั้นจุดมุ่งหมายเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์จึงถูกใช้เป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินความสำเร็จของการดำเนินงาน ผู้นำความคิดการประเมินแนวนี้คนสำคัญ ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler) และแฮมมอนด์ (Hammond) เป็นต้น ซึ่งไทเลอร์ (Tyler) ได้เสนอแนวทางการประเมิน โดยให้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Goals) กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral objectives) ให้ชัดเจน กำหนดสถานการณ์/เนื้อหา/เทคนิควิธีการวัดสร้างเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผล การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ถ้าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถือว่าเกิดสัมฤทธิ์ผล แต่ถ้าไม่บรรลุตามที่กำหนดไว้จะต้องตัดสินใจปรับปรุงหลักสูตรใหม่ นอกจากนี้ไทเลอร์ (Tyler) ได้เสนอแนวคิดใหม่ว่าการประเมินหลักสูตรควรประกอบด้วย การประเมินความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินความเป็นไปได้ของแผนการเรียนรู้ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประเมินการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ของหลักสูตร ตลอดจนการติดตาม ประเมินหลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ดังแผนภาพที่ 1

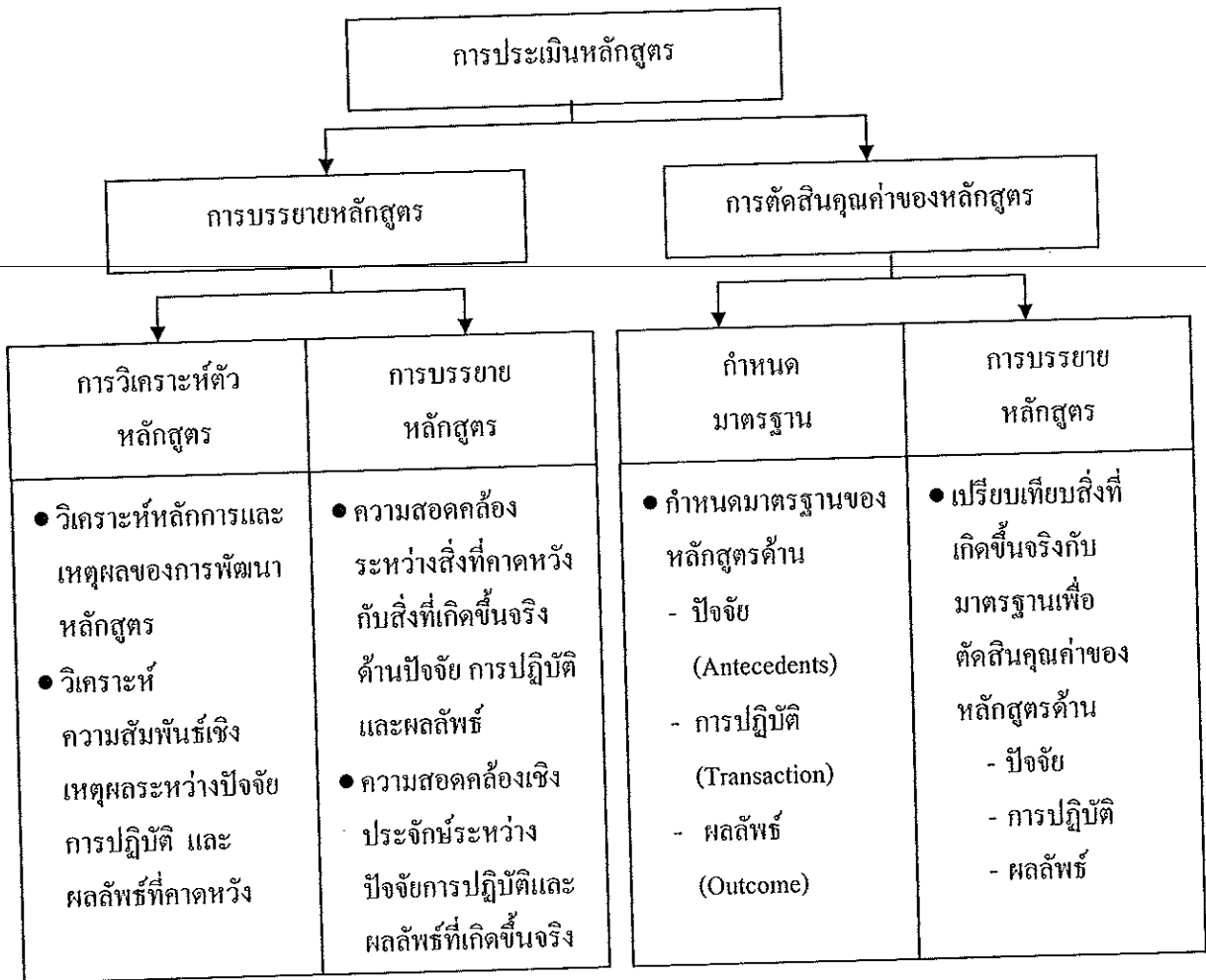
แผนภาพที่ 1 การประยุกต์โมเดลการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) สำหรับใช้ประเมินหลักสูตร

7.2 รูปแบบการประเมินที่ยึดเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นหลัก (Criterion-Based Models)

รูปแบบการประเมินแนวนี้ เน้นการตัดสินคุณค่าตามเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นหลักที่มาของเกณฑ์หรือมาตรฐานอาจกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงาน หรือองค์กรวิชาชีพ อันเป็นที่ยอมรับ ผู้นำแนวคิดการประเมินแนวนี้ คนสำคัญได้แก่ สเตค (Stake, 1967) และโปรวิส (Provis, 1971) และสเตค (Stake, 1967) ได้เสนอแนวทางการประเมินเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก การบรรยายหลักสูตร (Description matrix) ซึ่งประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์หลักสูตร และ 2) การบรรยายการใช้หลักสูตรด้านปัจจัย (Antecedents) การปฏิบัติ (Transactions) และผลลัพธ์ (Outcomes)

ส่วนที่สอง การตัดสินคุณค่าของหลักสูตร (Judgment matrix) ซึ่งประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานของหลักสูตร และ 2) การตัดสินคุณค่าของหลักสูตรด้านปัจจัยการปฏิบัติ และผลลัพธ์ ดังแผนภาพที่ 2

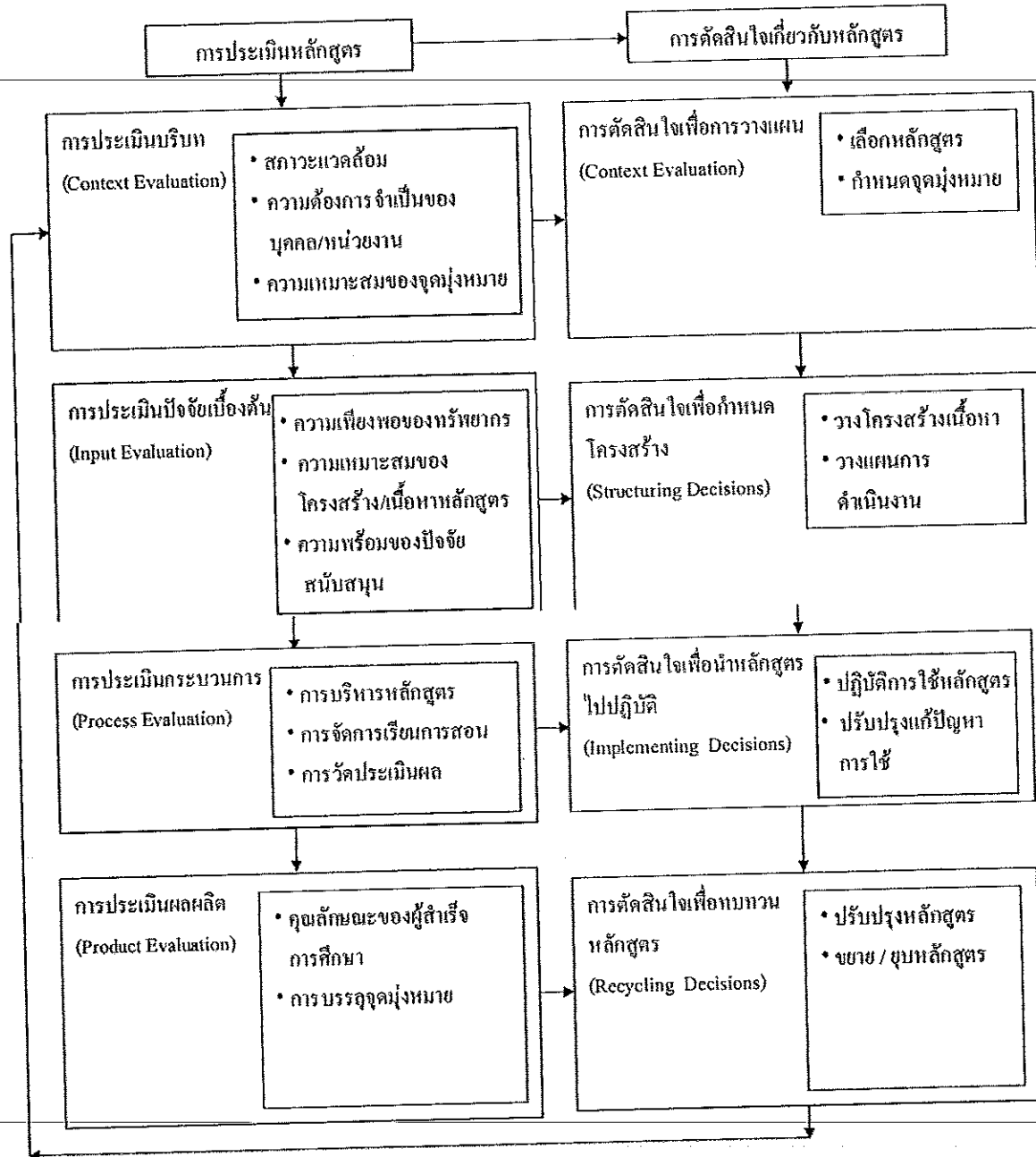
แผนภาพที่ 2 การประยุกต์โมเดลการประเมินของสแตค (Stake) สำหรับการประเมินหลักสูตร

7.3 รูปแบบการประเมินที่ยึดความต้องการตัดสินใจเป็นหลัก (Decision-Based Model)

รูปแบบการประเมินแนวนี้ ต้องการเสนอสารสนเทศเพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยเน้นความต้องการให้สารสนเทศของผู้บริหารเป็นหลักในการประเมิน ผู้นำแนวคิดการประเมินแนวนี้คนสำคัญ ได้แก่ ครอนบาค (Cronbach, 1963), อัลคิน (Alkin, 1969) และสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971) สำหรับสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และคณะได้เสนอโมเดล CIPP สำหรับการประเมินบริบท (Context) ปัจจัยเบื้องต้น (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ของหลักสูตร เพื่อช่วยผู้บริหารหลักสูตรใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนหลักสูตร (Planning decision) การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร (Structuring decisions) การนำหลักสูตรไปใช้จริง

(Implementing decisions) และการตัดสินใจเกี่ยวกับการทบทวนหลักสูตร (Recycling decisions)

ผังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 การประยุกต์โมเดลการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และคณะ
สำหรับการประเมินหลักสูตร

8. รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model

ศิริชัย กาญจนวาสี (2550 : 21-22) ได้กล่าวว่า การประเมินหรือการประเมินผล (Evaluation) มีความหมาย เกี่ยวเนื่องกับคำอื่นๆ อีกหลายคำ เช่น การวิจัย (Research) การวัดผล (Measurement) การตรวจสอบรายงานผล (Appraisal) การควบคุมดูแล (Monitoring) การประมาณการ (Assessment) และการพิจารณาตัดสิน (Judgment) เป็นต้น นิยาม “การประเมิน” มีหลากหลาย แต่ที่ยังคงใช้อยู่ในปัจจุบันคือ “การประเมินคือ สิ่งที่ยอมรับได้ไม่ว่าจุดประสงค์จะเป็นที่ยอมรับหรือไม่” เป็นนิยามที่เน้นการประเมิน ตามจุดประสงค์เป็นหลัก (Objectives-based definition) สต๊ฟเฟิลบีมและชินิค ฟิลด์ (Stufflebeam and Shinkfield, 2007 : 13-18) ไม่เห็นด้วยกับนิยามดังกล่าว โดยให้ความเห็นว่า จุดประสงค์บางอย่าง อาจไม่มีความสำคัญพอที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ เช่น จุดประสงค์ที่เน้นผลลัพธ์หรือจุดประสงค์ที่ขัดแย้งกับสิ่งที่กำลังประเมินอยู่ อีกประเด็นก็คือ เป็นนิยามที่เน้นผลลัพธ์ของการประเมินมากเกินไป สต๊ฟเฟิลบีมและชินิคฟิลด์เห็นว่า การประเมิน ควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย กระบวนการ และผลกระทบของการประเมินมากกว่าจะมุ่งสนใจ แต่จุดประสงค์ของการประเมิน โดยการประเมินอาจใช้วิธีการที่หลากหลายที่สอดคล้องและเป็น ประโยชน์ต่อผู้ประเมินและ โครงการนั้นๆ และให้นิยามเกี่ยวกับการประเมิน โครงการ (Program evaluation) ในเชิงของการปฏิบัติว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

8.1 การร่างแผนงาน (Delineation) ขั้นตอนการร่างแผนงานนี้ทำให้ผู้ประเมิน สามารถแนะนำโครงการให้กับผู้รับบริการหรือหัวหน้างานได้ จุดประสงค์ของการร่างแบบคือ การหาสิ่งที่จะประเมินกลุ่มเป้าหมายที่จะประเมินให้ตรงกับกรณี การตัดสินใจที่จะเลือกใช้ข้อมูล ในการวิเคราะห์งบประมาณและสัญญาข้อตกลงในการประเมิน การร่างแผนงานที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดความมั่นใจและสายสัมพันธ์อันดีกับผู้รับบริการด้วย

8.2 การได้ข้อมูล (Obtaining) ขั้นตอนการได้ข้อมูลรวมไปถึงการรวบรวม การแก้ไข การร่างงาน การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้อีก ซึ่งควรมีตัวอย่าง การสัมภาษณ์ การสังเกต การค้นข้อมูล รูปภาพ สถิติ และสิ่งที่เป็นประโยชน์กับข้อมูลที่ได้อีก ผลของขั้นตอนการได้ข้อมูลจะทำให้เตรียม พร้อมสำหรับการรายงานในอันดับต่อไป

8.3 การรายงาน (Reporting) ขั้นตอนนี้ ผู้ประเมินควรให้ข้อมูลกับผู้รับบริการ และเข้าร่วมการประเมิน ไม่ว่าจะเป็นการรายงานผ่านการกระจายเสียงหรือการรายงานรูปเล่ม การนำเสนอข่าวหรือการสรุปขอยอด การรายงานนี้ทำได้ทั้งระหว่างและหลังการประเมิน

8.4 การประยุกต์ใช้ (Applying) ขั้นตอนการประยุกต์ใช้อยู่ภายใต้การควบคุมของผู้รับบริการและผู้ที่ทำให้ทำการประเมิน อย่างไรก็ตามผู้ประเมินมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้ เช่น การตอบคำถามต่างๆ ของลูกค้า

8.5 ข้อมูลบรรยายและข้อมูลตัดสิน (Descriptive and judgmental information)

ด้วยข้อมูลที่เป็นจริงที่ใช้ในการประเมิน การประเมินที่ใช้ประโยชน์ได้จริง ต้องมีทั้งข้อมูลบรรยายและข้อมูลที่ต้องตีความ โดยข้อมูลบรรยาย (Descriptive information) หมายถึง การรายงานการประเมินครั้งสุดท้ายที่รวบรวมบรรยายจุดมุ่งหมายของโครงการ แผนงาน การทำงานผลของจุดประสงค์ให้ได้มากที่สุด ข้อมูลบรรยายนี้ควรเก็บไว้แยกกับข้อมูลที่ต้องตีความหรือตัดสินในโครงการ สำหรับข้อมูลตัดสิน (Judgmental information) เป็นข้อมูลที่นอกเหนือจากการรวบรวมข้อมูลบรรยายแล้ว ผู้ประเมินควรให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ต้องตีความด้วย ซึ่งเป็นการรวบรวมการประเมินและสรุปเพื่อตัดสินโครงการ

สตีฟเฟิลบีมและชินิก ฟิลด์ได้เสนอวิธีการประเมินที่รู้จักกันเป็นอย่างดีในวงการศึกษาที่เรียกว่า รูปแบบประเมิน CIPP (CIPP Model) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการประเมินประเภท Systematic Decision Oriented Evaluation (SD Models) เน้นการใช้วิธีเชิงระบบ เพื่อจัดการกับสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องสำหรับการตัดสินใจในเชิงบริหาร ระบบการประเมินแบบ CIPP เกิดขึ้นประมาณปลายปี ค.ศ. 1960 ซึ่งถูกนำมาใช้ในการพัฒนาโครงสร้างของโรงเรียนในสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้แบ่งประเภท การประเมินของ CIPP Model เป็น 4 ด้านดังนี้

ด้านที่ 1 การประเมินบริบทหรือสถานะที่เป็นอยู่ (C : Context Evaluation)

ด้านที่ 2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (I : Input Evaluation)

ด้านที่ 3 การประเมินกระบวนการ (P : Process Evaluation)

ด้านที่ 4 การประเมินผลผลิต (P : Product Evaluation)

แต่ในปัจจุบันสตีฟเฟิลบีม ได้พัฒนากระบวนการประเมินเพิ่มเติมออกเป็นอีก 3 ด้าน

ดังนี้

ด้านที่ 5 การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation)

ด้านที่ 6 การประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation)

ด้านที่ 7 การประเมินขยายผล (Transportability Evaluation)

9. หลักการของการประเมินตามแบบ CIPP Model

9.1 รูปแบบการประเมินแบบ CIPP มีขึ้นเพื่อให้ผู้บริการรับข้อมูลเพื่อใช้ในการประเมินและปรับปรุงโครงการ และทำให้การใช้ทรัพยากร เวลา และเทคโนโลยี ตอบสนองต่อความต้องการ ได้รับผลประโยชน์ด้วยความเหมาะสมและเที่ยงธรรม ด้วยรูปแบบของ CIPP เอื้อต่อการปรับปรุงโครงการและเป็นหลักการที่เป็นประชาธิปไตย ดังนั้นผู้ประเมินและผู้รับบริการสามารถที่จะ

9.1.1 มีความเข้าใจและได้รับผลประโยชน์อย่างถูกต้องและเหมาะสม

9.1.2 มีความชัดเจนในความต้องการในการบริการ หรือปรับปรุงโครงการ

9.1.3 ได้รับข้อมูลการใช้โครงการที่ออกแบบ เพื่อสนองความต้องการหรือจากการบริการอื่นๆ

9.1.4 การประเมินช่วยแนะแนวทางในการบรรลุเป้าหมายของโครงการ

9.1.5 การประเมินข้อดี คุณค่า ความสำคัญ และความตรงจุดของบริการต่างๆ

9.2 รูปแบบ CIPP ยังมีหลักสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การปรับปรุงแก้ไข การประเมินจะทำหน้าที่ในระยะยาวเพื่อกระตุ้น คำจูน และช่วยเหลือในการปรับปรุงโครงการ ระบบจะทำหน้าที่กระตุ้นให้ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า นอกจากนี้ระบบนี้ยังช่วยให้ผู้ประเมินเรียนรู้บทเรียนต่างๆ ที่ได้ประเมินด้วยความจริง โดยใช้หลักทฤษฎีที่ถูกต้องทางศีลธรรม พิจารณาตามความเป็นจริง หรือสิ่งที่อยู่เป็นจริง ไม่ใช่หรือเป็นไปตามความรู้สึกส่วนบุคคลหรือนำไปสู่ข้อสรุปบนพื้นฐานของความเท่าเทียมและสามารถโต้แย้งได้ในกรณีต่างๆ องค์ประกอบของการประเมินแบบ CIPP คือ “คุณค่า” ซึ่งถูกกำหนดจากกลุ่มคนหรือสังคมนั้นๆ ระบบนี้จะทำให้ผู้ประเมินและผู้บริการสามารถบ่งชี้และเข้าใจคุณค่าที่ใช้เป็นรากฐานสำคัญของการประเมินเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ ดังนั้นการประเมินทั้ง 4 ประเภท จะมีคุณค่า เป็นแกนกลาง ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับโครงการ ได้ดังนี้

9.2.1 การกำหนดเป้าหมายเป็นตัวตั้งคำถามของการประเมินทางบริบท
การประเมินทางบริบท ก็จะเป็นตัวจัดหาข้อมูลเพื่อพิสูจน์และปรับปรุงเป้าหมายที่กำหนด

9.2.2 การปรับปรุงแผนดำเนินการ เป็นตัวตั้งคำถามของการประเมินข้อมูล
ป้อนเข้า การประเมินข้อมูลป้อนเข้าก็จะเป็นสิ่งที่ใช้ตัดสินแผนดำเนินการและทิศทาง เพื่อแผนดำเนินการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

9.2.3 การปฏิบัติการตามโครงการ เป็นตัวตั้งคำถามของการประเมินกระบวนการ การประเมินกระบวนการก็จะเป็นสิ่งตัดสินใจกรรมต่างๆ และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติของบุคลากร

9.2.4 ผลลัพธ์หรือผลผลิตจากการปฏิบัติ เช่น การประสบความสำเร็จเป็นตัวกำหนดถึงการประเมินผลลัพธ์หรือผลผลิต จะเป็นเครื่องตัดสินผลลัพธ์จากการปฏิบัติการเพื่อจะพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้าต่อไป

10. องค์ประกอบของการประเมินแบบ CIPP Model

รูปแบบการประเมินผลแบบ CIPP ประกอบด้วยการประเมิน 4 ประเภท คือ บริบทข้อมูลนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต/ผลลัพธ์ รายละเอียดดังนี้

10.1 การประเมินบริบท (Context evaluation : C) เป็นกาประเมินข้อมูลพื้นฐาน โดยเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เพื่อหาเหตุผลที่ใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการฝึกอบรม รวมถึงการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม เป็นการประเมินก่อนเริ่มโครงการ เพื่อกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ซึ่งการประเมินบริบทมีจุดประสงค์ดังนี้

10.1.1 เพื่อให้คำนิยามบริบทที่มีความเกี่ยวข้อง

10.1.2 ระบุจำนวนเป้าหมายทั้งหมดและประเมินความต้องการของ

กลุ่มเป้าหมาย

10.1.3 จัดหาโอกาสที่จะตอบสนองความต้องการ

10.1.4 วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดจากความต้องการ

10.1.5 ตรวจสอบเป้าหมายโครงการว่า สามารถตอบสนองความต้องการจาก

การประเมินได้หรือไม่วิธีการประเมินบริบทใช้ในการวิเคราะห์ระบบ การสำรวจ การตรวจสอบเอกสารการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นที่สอง การพิจารณา การตรวจสอบสัมภาษณ์ การทดสอบวินิจฉัย และการใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ซึ่งการประเมินบริบทจะในการตัดสินใจเกี่ยวกับภาวะแวดล้อมของโครงการได้แก่

- 1) เป้าหมายเกี่ยวกับความต้องการร่วมกันและการใช้โอกาส
- 2) การลำดับความสำคัญก่อนหลังของการจัดสรรเวลาและทรัพยากร
- 3) จุดประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเพื่อการเปลี่ยนแปลง
- 4) การกำหนดมาตรฐานในการตัดสินผลลัพธ์

10.2 การประเมินข้อมูลป้อนเข้า (Input evaluation : I) เป็นการตรวจสอบความพร้อมความเหมาะสม และความพอเพียงของปัจจัยต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรที่มีอยู่และเป็นทางเลือกที่มีโอกาสทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการได้มากที่สุด ข้อมูลที่ได้นำไปประกอบการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรให้ตรงกับเป้าหมายของโครงการฝึกอบรมได้ดีที่สุดอย่างไร ซึ่งการประเมินข้อมูลป้อนเข้ามีจุดประสงค์เพื่อกำหนดและประเมินศักยภาพของระบบ แผนการของโครงการ การวางรูปแบบขั้นตอนกระบวนการ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามกลยุทธ์ งบประมาณ และตารางเวลาที่กำหนดไว้ สำหรับวิธีการประเมินข้อมูลป้อนเข้า คือการจัดทำรายการและวิเคราะห์ทรัพยากรบุคคล แผนการแก้ไขปัญหา และการจัดรูปแบบกระบวนการตามหลักความสัมพันธ์ การปฏิบัติใช้จริง ทูนและเศรษฐศาสตร์ ซึ่งการประเมินข้อมูลป้อนเข้าจะนำมาใช้เพื่อเลือกแหล่งสนับสนุน กลยุทธ์การแก้ไขปัญหา และการจัดรูปแบบกระบวนการ กล่าวคือ เพื่อจัดโครงสร้างการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินการ จัดสรรงบประมาณ และเวลาของการทำกิจกรรมในโครงการ และเป็นพื้นฐานให้กับการตัดสินใจเรื่องการบรรลุเป้าหมาย

10.3 การประเมินกระบวนการ (Process evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าโครงการได้ดำเนินไปตามกระบวนการที่กำหนดไว้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้การดำเนินการในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่นหรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย/แผนงาน/โครงการ ซึ่งมักจะไม่สามารถศึกษาได้หลังจากการสิ้นสุดโครงการแล้ว มีบทบาทในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการฝึกอบรมโดยตรง เป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ไปยังผู้ดำเนินการฝึกอบรม และหากพบว่ามีปัญหาอุปสรรคจะได้ปรับปรุง แก้ไขได้ ซึ่งการประเมินกระบวนการมีจุดประสงค์ดังนี้

10.3.1 เพื่อระบุและทำนายข้อผิดพลาดในการจัดรูปแบบกระบวนการและการบรรลุเป้าหมาย

10.3.2 จัดหาข้อมูลเพื่อตัดสินใจล่วงหน้าก่อนการปฏิบัติการ

10.3.3 เก็บบันทึกและตัดสินใจกิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ โดยมีวิธีการประเมินกระบวนการดังนี้

- 1) ควบคุมอุปสรรคสำคัญที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติและเฝ้าระวังอุปสรรคที่ไม่ได้คาดไว้
- 2) รับรู้ข้อมูลเฉพาะเพื่อการตัดสินใจของโครงการ

3) อธิบายขั้นตอนกระบวนการที่เกิดขึ้นจริง

10.3.4 ดำเนินการเรื่องการปฏิสัมพันธ์และการสังเกตการณ์การปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่โครงการและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งการประเมินกระบวนการจะช่วยทำให้บรรลุเป้าหมายและเกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดรูปแบบและกระบวนการของโครงการ โดยส่งผลกระทบต่อการควบคุมและเก็บบันทึกข้อมูลของขั้นตอนการดำเนินการจริง และนำมาใช้ตีความเป็นผลสรุปต่อไป

10.4 การประเมินผลผลิต (Product evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิกขยายหรือปรับเปลี่ยนโครงการ แต่การประเมินผลแบบนี้มิได้ให้ความสนใจต่อเรื่องผลกระทบ (Impact) หรือผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย/แผน/โครงการเท่าที่ควร การประเมินลักษณะนี้เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้น โดยเทียบกับวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่กำหนด เป็นการวัดและแปลความหมายเกี่ยวกับการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ ดังนั้นการประเมินผลผลิตจึงมีจุดประสงค์และเพื่อรวบรวมคำอธิบาย

10.5 การประเมินประสิทธิภาพ (Effectiveness evaluation) เป็นการประเมินคุณภาพและความสำคัญของผลลัพธ์ของโครงการ โดยเป็นการตอบคำถามว่าโครงการมีคุณภาพตามความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายหรือไม่

10.6 การประเมินการขยายผล (Transportability evaluation) เป็นตอบคำถามว่ากระบวนการของโครงการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นๆ อย่างเกิดประสิทธิภาพหรือไม่

10.7 การประเมินความยั่งยืน (Sustainability evaluation) เป็นการตอบโครงการทำให้เกิดประโยชน์ที่ยั่งยืนหรือไม่

11. ช่วงเวลาการประเมินผล

10.1 เมื่อพิจารณาถึงช่วงเวลาของการประเมินผลโครงการ เพื่อจำแนกประเภทของการประเมินผลโครงการ โดยละเอียดแล้ว สามารถจำแนกได้ว่าการประเมินผลโครงการ 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

10.1.1 การประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre-evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการหรือแผนงานนั้นๆ หรือไม่ บางครั้งเรียกการประเมินผลประเภทนี้ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need assessment)

11.1.2 การประเมินผลโครงการขณะดำเนินงาน (On-going evaluation) เป็น การประเมินผล โครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ ทรัพยากรต่างๆ

11.1.3 การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (Post-evaluation) เป็นการประเมินว่าผลของการดำเนินงานนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้ หรือไม่

11.1.4 การประเมินผลกระทบจากการดำเนิน โครงการ (Impact evaluation) เป็นการประเมินผล โครงการ ภายหลังจากการสิ้นสุดการดำเนิน โครงการหรือแผนงาน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากการมี โครงการหรือปัจจัยอื่นๆ

11.2 นอกจากนี้ศัพท์เฟลปป์ม ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับ ประเด็นที่ประเมินผล ดังนี้

11.2.1 เพื่อตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning decisions) เป็นการตัดสินใจที่ ใช้ข้อมูลจาก การประเมิน สภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้ สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน

11.2.2 การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring decisions) เป็นการตัดสินใจ ที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยนำเข้าที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้าง ของ แผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

11.2.3 การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementation decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้ เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

11.2.4 การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling decisions) เช่น การตัดสินใจเพื่อใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิต (Output) ที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ/ สัมเลิกหรือขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการประเมินแบบ CIPP Model ทั้ง 4 ประการ และประเภท ของการตัดสินใจ สรุปความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์การตัดสินใจและประเภทการประเมินแบบ CIPP Model

ประเภทการประเมิน	ประเภทการตัดสินใจ
การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions)
การประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง (Structuring Decisions)
การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implement Decisions)
การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)	การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions)

11.3 สัตว์ฟิลิปป์ได้เสนอแนวคิดในการสร้างแบบแผนการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ CIPP Model ซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้กับการประเมินในรูปแบบอื่นๆ ได้ แบบแผนการประเมินผล มีดังนี้

11.3.1 การบรรยายจุดมุ่งหมาย และการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติ
ประกอบด้วย

- 1) ขอบเขตความรับผิดชอบว่ามีขอบเขตระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ
- 2) เวลาและแนวทางเลือก
- 3) ตัวแปรในการวัดและมาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินใจ
- 4) นโยบายในการปฏิบัติงานของผู้ประเมินผล

11.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม
ข้อมูล วิธีการ เครื่องมือ วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง สภาพการณ์ในการเก็บข้อมูล

11.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

11.3.4 การรายงานผลหรือสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

11.3.5 การบริหารการประเมินผลเพื่อเตรียมแผนการดำเนินงานทั้งหมด

ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนคือกำหนดโครงร่าง กำหนดบุคลากรและทรัพยากร กำหนดวิธีการปฏิบัติ

การประเมินผล ประสิทธิภาพของเครื่องมือ กำหนดวิธีการที่จะพัฒนาแบบแผนการประเมิน และ การจัดทำงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน การประเมินผลตลอด โครงการ

11.4 สำหรับการประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 ครั้งนี้ ได้นำแนวคิดของแดเนียล แอล.สตัฟเฟิลบีม (Danial L. Stufflebeam) ที่มีชื่อว่า CIPP Model มาประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป นำขยายผลที่ผลิตเป็น IEST อีกจึงเป็น CIPPIEST Model ในการประเมินหลักสูตรดังกล่าว เนื่องจากรูปแบบการประเมินดังกล่าว เป็น รูปแบบการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านของหลักสูตรอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ไม่เน้นการวิเคราะห์ จุดใดจุดหนึ่ง แต่เป็นรูปแบบการประเมินที่มีความต่อเนื่อง ทำให้ได้ข้อมูล ครบถ้วน สามารถนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร โดยผู้วิจัยได้พิจารณาใน 8 ด้าน ดังนี้

11.4.1 การประเมินบริบท (C : Context evaluation) หมายถึง การตัดสินใจคุณค่า ส่วนประกอบของหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ด้านวัตถุประสงค์ ด้านโครงสร้างหลักสูตร และด้านเนื้อหาหลักสูตร

11.4.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (I : Input evaluation) หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ใช้ในการดำเนินงานหลักสูตร ประกอบด้วย สื่อการสอน ตำราและเอกสาร ประกอบการสอน ห้องเรียน/สถานที่เรียน และหน่วยงานผู้ให้บริการด้านวิชาการ

11.4.3 การประเมินกระบวนการ (P : Process evaluation) หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าของการบริหารงานของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

11.4.4 การประเมินด้านผลผลิต (P : Products evaluation) หมายถึง การศึกษา ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

11.4.5 การประเมินด้านผลกระทบ (I : Impact evaluation) หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาเมื่อลงทะเบียนเรียนรายวิชาในหลักสูตรหมวดวิชา ศึกษาทั่วไป

11.4.6 การประเมินด้านประสิทธิผล (E : Effectiveness evaluation) หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าเกี่ยวกับคุณภาพของนักศึกษาซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร หมวดวิชาศึกษาทั่วไป

11.4.7 การประเมินด้านความยั่งยืน (S : Sustainability evaluation) หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าความเหมาะสมของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ในการพัฒนาเนื้อหาวิชาให้สามารถ นำไปพัฒนาส่งเสริมความรู้หรือเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้แก่นักศึกษา

11.4.8 การประเมินด้านการถ่ายโยงความรู้ (T : Transportability evaluation)
 หมายถึง การตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับผลการถ่ายทอดความรู้ ขยายความรู้ของนักศึกษาไปสู่ผู้อื่น
 รวมไปถึงการต่อยอดจากแนวคิดที่มีอยู่

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1. ความหมายและความสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศอย่างเป็นระบบที่แสดงความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง ประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ การแบ่งสายวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ (Learning outcomes) ของแต่ละระดับ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเปิดโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ จึงเป็นกลไกที่จะแสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

ความสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ จะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบการศึกษาระดับต่างๆ ระดับคุณวุฒิอุดมศึกษา นับตั้งแต่อนุปริญญา จนถึงปริญญาเอก เมื่อสำเร็จการศึกษาที่ระดับใดระดับหนึ่งแล้ว จะต้องมีความรู้ใดเป็นหลัก มีคุณสมบัติตรงตามที่เข้าใจหรือกำหนดไว้เป็นเครื่องมือนำแผน นโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติเป็นเครื่องมือของการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นเครื่องมือใช้ในการเทียบเคียงคุณภาพระหว่างสถาบันทั้งในและต่างประเทศได้อีกด้วย

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติมุ่งเน้นที่มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพ กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษาจะช่วยกำหนดความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาทุกชั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยสถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และมั่นใจ ถึงผลผลิตสุดท้ายคือบัณฑิตจะต้องมีคุณภาพ มีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข เป็นคนดีของสังคม เป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1 วัตถุประสงค์ของมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1.1.1 เพื่อส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
นับตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
การพัฒนา อาจารย์ ตลอดจนการพัฒนาปรับปรุง และเป็นการประกันคุณภาพขั้นต่ำของบัณฑิตใน
แต่ละสาขา/สาขาวิชาของคุณวุฒิระดับต่างๆ

1.1.2 เพื่อให้แต่ละสาขา/สาขาวิชา มีการกำกับดูแลคุณภาพการผลิตบัณฑิต
กันเอง โดยบัณฑิตในสาขา/สาขาวิชาเดียวกันเองแต่ละสถาบันมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ใน
มาตรฐานคุณวุฒิระดับการศึกษาของแต่ละสาขา/สาขาวิชา

1.1.3 เพื่อเป็นกรอบให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งระบบ อาทิ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน
สังคมและอื่นๆ เข้าใจและมั่นใจในคุณภาพของบัณฑิตตามที่คาดว่าบัณฑิตพึงจะมี

1.1.4 เพื่อประโยชน์ในการเทียบเคียง/โอนย้าย/ลงทะเบียนข้ามสถาบันของ
สถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

1.1.5 เพื่อนำไปสู่การลดขั้นตอน/ระเบียบ (Deregulation) ในการดำเนินการ
ให้กับสถาบัน อุดมศึกษาที่มีความเข้มแข็งและความพร้อมในการจัดการศึกษา

1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐาน
คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) ที่คาดหวังให้บัณฑิตต้องมีอย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้

1.2.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and moral) หมายถึง การพัฒนานิสัย
ในการประพฤติ อย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม
ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตน
ตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

2.2.2 ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนี้กคิด
และการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจน
กระบวนการต่างๆ และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้

2.2.3 ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive skills) หมายถึง ความสามารถในการ
การวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการ

ต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

2.2.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

(Interpersonal skills and responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานในกลุ่ม การแสดงถึง ภาวะผู้นำความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบใน การเรียนรู้ของตนเอง

2.2.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศ (Numerical analysis, communication and information technology skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ และสถิติ ความสามารถในการสื่อสาร ทั้งการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐานผลการเรียนรู้หรือมาตรฐานการเรียนรู้ หมายถึง ข้อกำหนดเฉพาะซึ่งเป็น ผลที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน ที่ได้รับการพัฒนา ระหว่างการศึกษาจาก การเรียนและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้ทั้งในและนอกหลักสูตร และแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจ และความสามารถจากการเรียนรู้เหล่านั้น ได้อย่างเป็นที่เชื่อถือ เมื่อเรียนจบในรายวิชาหรือหลักสูตรนั้นแล้ว

หลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

1. ความหมายวิชาศึกษาทั่วไป

กรมการฝึกหัดครู (2536 : 5) เดิมใช้คำเรียกหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปว่าหมวดวิชา พื้นฐานทั่วไป และได้ให้ความหมายไว้ว่า หมวดวิชาพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาทั่วไปที่นักศึกษา ทุกคนต้องเรียน เพื่อให้มีความรู้อย่างกว้างขวาง และรอบในสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองดี ของสังคม

สำนักมาตรฐานการศึกษา (2543 : 2) ได้ให้ความหมายของหมวดวิชาการศึกษา ทั่วไป (General education) หมายถึง วิชาการศึกษาที่นักศึกษาทุกคนต้องเรียน เพื่อให้มีความรู้ อย่างกว้างขวาง และรอบรู้ในสิ่งที่จำเป็นเพื่อพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นมนุษย์ และเป็นพลเมืองดีให้แก่สังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงต้องมีในยุคนี้ และอนาคตในการที่จะ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลง และการแข่งขันอย่างรุนแรงในสังคมและให้ดำรงชีวิตได้ อย่างมีความสุข

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา (2548 : 4) ให้ความหมายของหมวดวิชา ศึกษาทั่วไป ว่าหมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่

กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่นและสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล ใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร ความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

ต่อมาได้ปรับปรุงหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้มีมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และได้ให้ความหมายของหมวดวิชาศึกษาศึกษาทั่วไปว่า หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่นและสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อ สื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะ และวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี (สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. 2553 : 14)

จากความหมายของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปจะเห็นได้ว่า หมวดวิชาศึกษาทั่วไปมุ่งพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ มีความรู้อย่างกว้างขวาง และสามารถนำความรู้ไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ความสำคัญของวิชาศึกษาทั่วไป

วราภรณ์ สามโกเศศ (2551 : 8) กล่าวว่า วิชาศึกษาทั่วไปมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้คนมีความรู้กว้างขวาง เป็นคนสมบูรณ์ เข้าใจปัญหารอบข้างและสามารถนำเอาความรู้ที่ได้รับมาผสมผสานกับสาขาวิชาอื่นได้ เปรียบเสมือนการทำให้บัณฑิตมองเห็นป่าทั้งป่า มิใช่เห็นต้นไม้เพียงต้นเดียว ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาจึงควรทำความเข้าใจให้ตรงกันในนิยามของวิชาศึกษาทั่วไป วิชาศึกษาทั่วไป มิใช่วิชาเบื้องต้น มิใช่วิชาพื้นฐานวิชาชีพ หรือวิชาทดลอง แต่เป็นวิชาที่ช่วยสร้างให้คนเป็นคนที่สมบูรณ์ เข้าใจ โลก สังคมและชีวิต สามารถนำความรู้ที่นำมาพัฒนา คิดวิเคราะห์ สื่อความคิดได้ เรียนรู้ด้วยตนเองได้

สุภาพ ณ นคร (2551 : 10) ได้กล่าวว่า หมวดวิชาศึกษาทั่วไป เป็นศาสตร์ในการหล่อหลอมบุคคลด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิด สติปัญญาและจิตวิญญาณ

ศรีเพ็ญ สุภพิทยาคูล (2551 : 21) กล่าวว่า บทบาทของวิชาศึกษาทั่วไปในศตวรรษที่ 21 จะต้องพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการคือ 1) เข้าใจและตระหนักในคุณค่าของมนุษย์ คุณค่าของสังคม และคุณค่าของธรรมชาติมากขึ้น 2) มีความเข้าใจและภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) เปิดใจศึกษาและรับรู้วัฒนธรรมเพื่อนบ้าน วัฒนธรรมโลก รวมทั้งปรัชญาแนวคิดของเขา 4) มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 5) มีความงดงามใน

ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ 6) รู้จักใช้ปัญญาในการแก้ไขความขัดแย้งด้วยขันติธรรมและสันติวิธี และ 7) รู้จักกระบวนการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต

จะเห็นได้ว่า วิชาศึกษาทั่วไปเป็นวิชาเบื้องต้นที่สามารถขัดเกลาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ เข้าใจธรรมชาติของสังคม เพราะวิชาศึกษาทั่วไปเป็นวิชาหนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่วิชาชีพอื่นๆ ได้ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอยู่สังคมได้อย่างมีความสุข

3. มาตรฐานหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา (2553 : 14-15) ได้กำหนดมาตรฐานหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปไว้ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ว่า สถาบันอุดมศึกษาอาจ จัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการใดๆ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

อนึ่งการจัดวิชาศึกษาทั่วไปสำหรับหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) อาจได้รับการยกเว้นรายวิชาที่ได้ศึกษามาแล้วในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือระดับอนุปริญญา ทั้งนี้จำนวนหน่วยกิตของรายวิชาที่ได้รับการยกเว้นดังกล่าวเมื่อนับรวมกับรายวิชาที่จะศึกษาเพิ่มเติมในหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง) ต้องไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

4. แนวทางการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2551 : 9) ได้เสนอแนวทางในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อเตรียมคนสู่สังคม ดังนี้

4.1 อย่างมองข้ามความสำคัญ ต้องกำหนดให้วิชาศึกษาทั่วไปเป็นข้อบังคับของหลักสูตรที่นิสิต นักศึกษาทุกคนต้องเรียน

4.2 มีจุดมุ่งหมายเฉพาะของวิชาศึกษาทั่วไปที่ชัดเจน จัดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการคิดและวิเคราะห์ในทุกชั้นตอน อภิปรายปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาของศาสตร์นั้นๆ และนำผลงานวิจัยหรือปัญหาสังคมมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อการจัดการเรียนการสอนจะได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและมีรากฐานทางวิชาการนำมาพัฒนาร่วมกัน จะได้คนที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง นอกจากนั้นต้องมีการประเมิน

ติดตาม และพัฒนาวิชาศึกษาทั่วไปเป็นระยะ มีการพัฒนาอาจารย์อย่างต่อเนื่อง มีคณะกรรมการ
ดูแลโดยเฉพาะ และมีหน่วยงานติดตามดูแลการเรียนการสอน

4.3 กำหนดคุณลักษณะบัณฑิตตามเป้าหมาย 4 แนวคิดหลักคือ ความรู้ ความคิด
และการฝึกทักษะ และจริยธรรมคุณธรรม และตามระดับ 4 ระดับคือ ชั้นพื้นฐาน ชั้นก้าวหน้า
ชั้นเชิงรุกและชั้นเป็นเลิศ ซึ่งวิชาศึกษาทั่วไปนั้น ควรสร้างคนให้เข้าสู่คุณลักษณะในเชิงก้าวหน้า
กล่าวคือ แสวงหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักคิดสร้างสรรค์ สามารถปรับปรุงพัฒนางาน มีคุณธรรมเป็น
แบบอย่างแก่ผู้อื่นได้

4.4 เปรียบเทียบระดับของคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์กับรูปแบบ
การสอน 4 ลักษณะคือ บรรยาย อภิปราย ฝึกปฏิบัติ และศึกษาความรู้ด้วยตนเอง วิชาศึกษาทั่วไป
ควรสอนให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันให้ได้คิดวิเคราะห์ วิจัย ดังนั้น
หากต้องการพัฒนาให้บัณฑิตมีคุณลักษณะในระดับใด ควรเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม

4.5 จากข้อสังเกตของการวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร
อาจารย์ผู้สอนวิชาศึกษาทั่วไปและนิสิตนักศึกษาที่มีต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษา
ทั่วไป พบว่าความคิดเห็นไม่เป็นไปในทางเดียวกัน ดังนั้นจึงควรรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา
ให้มากขึ้น และเตรียมแผนการสอนโดยนี้ถึงนักศึกษาเป็นหลัก

4.6 การศึกษาทั่วไปไม่ใช่วิชาเบื้องต้น ไม่ใช่วิชาเรียนก่อน ไม่ใช่วิชาพื้นฐานอาชีพ
ไม่ใช่วิชาเติมเต็ม ไม่ใช่วิชาทดลอง แต่การศึกษาทั่วไปเป็นวิชาที่ทำให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ (ตามที่
มหาวิทยาลัยเชื้อ) เข้าใจโลก สังคม ชีวิต เชื่อมโยงวิชาที่เรียนกับชีวิตประจำวัน พัฒนาคิดวิเคราะห์
สื่อความคิดได้ดี ใฝ่รู้และรู้จักเลือก

4.7 ครูผู้สอนควรสอนวิชาศึกษาทั่วไปให้เป็นแบบบูรณาการ ควรสร้างบรรยากาศ
และสภาพแวดล้อมที่เป็น Critical Learning สร้างความสนใจของผู้เรียน สร้างประสบการณ์
การเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการตอบสนองระหว่างผู้เรียนและผู้สอน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง
บุคคลและความคาดหวังของผู้เรียน สิ่งที่เรียนต้องมีความหมายต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. จุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไป

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ปาฐกถาพิเศษในการสัมมนาทางวิชาการ
เรื่อง “วิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี จัดโดยทบวงมหาวิทยาลัย
เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไปคือเป็นการสร้างคนให้มี
ความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ หรือสร้างคนให้เป็นคน คนจะดำเนินชีวิตที่ดีงามและทำงานได้ต้องมี
วิชาชีพเป็นเครื่องมือ แต่วิชาที่จะพัฒนาคนให้มีความคิดสร้างสรรค์ต่อสังคมคือ วิชาศึกษาทั่วไป

เพราะแม้คนนั้นจะมีวิชาชีพเป็นเครื่องมือคืออย่างไร หากเป็นบัณฑิตที่ไม่มีความเป็นบัณฑิต คนนั้นก็อาจจะเป็นอันตรายแก่สังคมได้ ดังนั้นจุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไปคือ สร้างคนให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ ที่มีชีวิตที่ค้ำจุนและมีคุณภาพ (พิชรา บุญมานา และสมควร ทรัพย์บำรุง. 2553 : 33)

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา (2553 : 33) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปไว้ในแนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 ว่า วิชาศึกษาทั่วไปมีเจตนารมณ์เพื่อเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยให้ศึกษารายวิชาต่างๆ จนเกิดความซาบซึ้งและสามารถติดตามความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้นได้ด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนควรจัดให้มีเนื้อหาที่เบ็ดเสร็จในรายวิชาเดียวไม่ควรมีรายวิชาต่อเนื่องหรือรายวิชาชั้นสูงอีก และไม่ควรรนำรายวิชาเบื้องต้นหรือรายวิชาพื้นฐานของวิชาเฉพาะมาจัดเป็นวิชาศึกษาทั่วไป

จะเห็นได้ว่า วิชาศึกษาทั่วไปมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ต้องการสร้างคนให้เป็นบัณฑิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางกายและจิตใจ

หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 ประกอบด้วย (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. 2553 : 5)

1. จุดมุ่งหมาย

1.1 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ในเนื้อหาสาระวิชาการ มีโลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่นและสังคม และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน ทักษะการปรับตัว ทักษะ การเรียนรู้ตลอดชีวิต และทักษะเรื่องการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศตามมาตรฐานสากล ทักษะการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์ หรือการวิจัยและทักษะ การบริหารและการจัดการ

1.3 เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีภาวะผู้นำ เข้าใจความแตกต่างที่หลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ดี มีความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น สถาบัน และประเทศชาติ

2. โครงสร้างหลักสูตร

หมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมในประเด็นดังนี้

2.1 กลุ่มวิชาภาษา ประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ภาษาไทย

2.1.2 ภาษาอังกฤษ

2.2 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 มนุษย์และสังคม

2.2.2 การเมืองและการปกครอง

2.2.3 กฎหมายในชีวิตประจำวัน

2.2.4 วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 กลุ่มมนุษยศาสตร์ ประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 สุนทรียศาสตร์

2.3.2 จริยธรรม

2.3.3 การจัดการความรู้

2.3.4 ทักษะชีวิต

2.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ประเด็นที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

2.4.2 คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน

2.4.2 เทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวัน

ดังนั้น โครงสร้างหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จึงกำหนดให้นักศึกษาได้เรียนรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต โดยแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มวิชาดังนี้

1. กลุ่มวิชาภาษา

2. กลุ่มสังคมศาสตร์

3. กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์

4. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์

รายละเอียดรายวิชาของแต่ละกลุ่มวิชา มีดังนี้

กลุ่มวิชาภาษา ให้เรียน 9 หน่วยกิต ประกอบด้วย รายวิชาดังต่อไปนี้

บังคับเรียน

0001101	ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น	3(3-0-6)
	Thai for Communication and Information Retrieval	

0001201	ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร	3(3-0-6)
	English for Communication	

0001202	ภาษาอังกฤษทางวิชาการ 1	3(3-0-6)
	English for Academic Purposes I	

รายวิชาเลือกเรียนในกลุ่มวิชาภาษา

0002203	ภาษาอังกฤษทางวิชาการ 2	3(3-0-6)
	English for Academic Purposes II	

0002301	ภาษาเขมรเพื่อการสื่อสาร	3(3-0-6)
	Khmer for Communication	

0002302	ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร	3(3-0-6)
	Chinese for Communication	

0002303	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสาร	3(3-0-6)
	Japanese for Communication	

กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ให้เรียน 6 หน่วยกิต ประกอบด้วย รายวิชาดังต่อไปนี้

บังคับเรียน

0001401	สุนทรียศาสตร์และจริยธรรมในการดำรงชีวิต	3(3-0-6)
	Aesthetics and Ethics in Everyday Life	

0001402	จิตวิทยาการดำเนินชีวิตกับการพัฒนาตน	3(3-0-6)
	Psychology of Living and Self-development	

รายวิชาเลือกเรียนในกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์

0002403 จริยธรรมกับการดำเนินชีวิต 3(3-0-6)
Ethics in Everyday Life

0002404 สุนทรียศาสตร์กับชีวิต 3(3-0-6)
Aesthetics and Life

0002405 ดนตรีสำหรับชีวิต 3(3-0-6)
Music for Life

0002406 การรู้สารสนเทศ 3(3-0-6)
Information Literacy

กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ ให้เรียน 6 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาดังต่อไปนี้

บังคับเรียน

0002501 ท้องถิ่นศึกษา 3(3-0-6)
Local Studies

0002502 การเมืองการปกครองไทยและกฎหมายเบื้องต้นสำหรับชีวิต 3(3-0-6)
Thai Politics and Introduction to Laws for Life

รายวิชาเลือกเรียนในกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์

0002503 ภูมิปัญญาไทยกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม 3(3-0-6)
Thai Wisdom with Social and Cultural Changes

0002504 ประเทศไทยในสังคมโลก 3(3-0-6)
Thailand in the Global Societies

0002505 การเมืองการปกครองไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ 3(3-0-6)
Thai Politics and the Globalization

0002506 กฎหมายเบื้องต้นสำหรับชีวิต 3(3-0-6)
Introduction to Laws for Life

0002507	การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมประเทศไทย Thai Resources and Environment Management	3(3-0-6)
0002508	เศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน Economics in Everyday Life	3(3-0-6)
0002509	หลักการประกอบธุรกิจเบื้องต้น Introduction to Business Principles	3(3-0-6)
<p><u>กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์</u> ให้เรียน 6 หน่วยกิต ประกอบด้วยรายวิชาต่อไปนี้ บังคับเรียน</p>		
0002601	วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์พื้นฐานในชีวิตประจำวัน Fundamental Sciences and Mathematics for Everyday Life	3(3-0-6)
0002701	คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต Computer and Information Technology for Life	3(2-2-5)
<p>รายวิชาเลือกเรียนในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์</p>		
0002602	การคิดและการตัดสินใจ Thinking and Decision Making	3(3-0-6)
0002801	วิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต Sciences for Quality of Life Development	3(3-0-6)
0002802	วิทยาศาสตร์พื้นฐานกับชีวิตประจำวัน Fundamental Sciences for Everyday Life	3(3-0-6)
0002803	วิทยาศาสตร์ประยุกต์สำหรับการดำรงชีวิต Applied Sciences for Everyday Life	3(3-0-6)

0002804	ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม Life and the Environment	3(3-0-6)
0002805	เกษตรในชีวิตประจำวัน Agriculture in Everyday Life	3(2-2-5)
0002806	การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ The Royal New Theory of Agriculture	3(3-0-6)
0002807	เทคโนโลยีอุตสาหกรรมพื้นฐาน Fundamental Industrial Technology	3(2-2-5)
0002808	เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในท้องถิ่น Appropriate Technology for Local Everyday Life	3(3-0-6)

หมายเหตุ ให้เลือกเรียนจากรายวิชาในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอีก 3 หน่วยกิต รวมทั้งหมด
ต้องไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

3. ความมุ่งหมาย และขอบเขตเนื้อหาของกลุ่มวิชา

3.1 กลุ่มวิชาภาษา

มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศใน
ด้านทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน สามารถนำไปใช้ในการศึกษาในระดับอุดมศึกษา
การสื่อสารทางสังคมในชีวิตประจำวัน และใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ตลอด
ชีวิต

3.2 กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และแสวงหาความรู้
ด้านมนุษยศาสตร์เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มี
คุณธรรม จริยธรรม และเข้าใจในวัฒนธรรมและอารยธรรมของมนุษย์ตลอดจนมีความเข้าใจใน
พฤติกรรมของมนุษย์

3.3 กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านกระบวนการคิด วิเคราะห์ และการแสวงหาความรู้ที่เป็นแก่นสำคัญทางสังคมศาสตร์ เพื่อให้รู้จักตนเองและเข้าใจตนเอง มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม และเข้าใจเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ รวมทั้งให้มีความตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบและบทบาทที่พึงมีในฐานะสมาชิกของสังคม

3.4 กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนในกระบวนการคิด และการแสวงหาความรู้จากโลกธรรมชาติ ทั้งทางด้านชีวภาพและกายภาพ สร้างความเข้าใจในความหมาย ความสำคัญ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความก้าวหน้าในการพัฒนาทางเทคโนโลยีที่สำคัญในโลกปัจจุบันและอนาคต อันมีผลต่อวิถีชีวิต ความคิดของมนุษย์ และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการศึกษา ค้นคว้า และประยุกต์ใช้งานอันจะมีผลต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

4. คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง

พ.ศ. 2553

4.1 มีคุณธรรม จริยธรรมในตนเองและส่วนรวม แสดงออกถึงความมีวินัย ซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

4.2 มีความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และสามารถนำหลักการทฤษฎีไปประยุกต์เพื่อการเรียนรู้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับภาวะสังคมปัจจุบัน

4.3 มีความสามารถในการวางแผนแก้ปัญหาและเลือกแนวทางการตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

4.4 มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นอย่างดี และสามารถแสดงออกการมีภาวะผู้นำและมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล

4.5 มีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง อาชีพและสังคม

4.6 มีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และสถิติในการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อประกอบการตัดสินใจ ได้อย่างเหมาะสม

5. การพัฒนาผลการเรียนรู้ในแต่ละด้านของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาผลการเรียนรู้ใน
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาผลการเรียนรู้ในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผลการเรียนรู้ตาม กรอบมาตรฐานฯ	ผลการเรียนรู้ที่ มหาวิทยาลัยกำหนด	กลยุทธ์การสอน ที่ใช้ในการพัฒนา	กลยุทธ์การประเมินผลการเรียนรู้ ในแต่ละด้าน
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	1. มีวินัย ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์และมี ความรับผิดชอบต่อตนเองและ ส่วนรวม 2. เคารพกฎระเบียบและเกณฑ์ของสังคม 3. สามารถจัดการกับปัญหาที่ขัดแย้งทาง ความคิดได้	- อาจารย์ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง - มอบหมายงานให้คิดวิเคราะห์ - จัดกิจกรรม อภิปรายแสดงความคิดเห็น - กำกับดูแลอย่างจริงจังจนเป็นนิสัย - สอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	- สังเกตพฤติกรรม - สังเกตการอภิปราย / การสอบปากเปล่า - สังเกตการนำเสนอผลงาน - นักศึกษาประเมินเพื่อร่วมกิจกรรม - ตรวจสอบบันทึกการเรียนรู้ของนักศึกษา - การสอบข้อเขียน/ปากเปล่า
2. ด้านความรู้	1. มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ ทฤษฎี 2. สามารถวิเคราะห์นำหลักทฤษฎีไป ประยุกต์ใช้ 3. สามารถเรียนรู้และต่อยอดองค์ความรู้ ตนเองได้	- สอนแบบบรรยาย - การมอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้าเพื่อ รายงานและนำเสนอ - ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ - กิจกรรมฐานความรู้ / ทำโครงการ - ทบทวนทรีนเดิมเชื่อมโยงสู่ทรีนใหม่ - มอบหมายงานกลุ่ม/สร้างชิ้นงานตาม หลักการ	- สังเกตพฤติกรรม - การนำเสนอผลงาน - การใช้ภาษาในเอกสารรายงาน - การสอบข้อเขียน - การใช้สื่อได้ทหรอนิกส์ในการนำเสนอ ผลงาน - ตรวจสอบเนื้อหาของรายงานการศึกษา ค้นคว้าและอ้างอิงเอกสาร

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ตาม กรอบมาตรฐานฯ	ผลการเรียนรู้ที่ มหาวิทยาลัยกำหนด	กลยุทธ์การสอน ที่ใช้ในการพัฒนา	กลยุทธ์การประเมินผลการเรียนรู้ ในแต่ละด้าน
3. ด้านทักษะทาง ปัญญา	<p>มหาวิทยาลัยสามารถในการวิเคราะห์ สถานการณ์โดยใช้หลักการที่เรียนมา</p> <p>2. สามารถแก้ไขปัญหาได้โดยนำหลักการ ต่างๆมาอ้างอิงอย่างมีเหตุผล</p> <p>3. สามารถหาแนวทางที่เหมาะสมมาใช้ใน การแก้ปัญหา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์กรณีศึกษา - จัดกิจกรรม อภิปรายแสดงความคิดเห็น - สอนแบบตั้งคำถาม - สอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ - แก้ไขปัญหา - ศึกษาโดยใช้ปัญหาและแสดงบทบาทสมมติ 	<ul style="list-style-type: none"> - การสอบข้อเขียน - สังเกตพฤติกรรม - การนำเสนอความรู้ประกอบสื่อ - นักศึกษาประเมินตนเอง - สังเกตการอภิปรายแสดง - ความคิดเห็นการตอบคำถาม
4. ด้านทักษะ ความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล และความ รับผิดชอบ	<p>1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็น อย่างดี</p> <p>2. มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับ มอบหมาย</p> <p>3. สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ต่างๆโดยรู้จักวางแผนในการ ดำเนินชีวิตและรับผิดชอบต่อตนเอง</p> <p>4. มีภาวะผู้นำ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มอบหมายงานกลุ่มและนำเสนอ - จัดกิจกรรม อภิปรายแสดงความคิดเห็น - ศึกษาดูงานนอกสถานที่ - สัมภาษณ์บุคคล - แสดงบทบาทสมมติ - วิเคราะห์กรณีศึกษา - จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - สังเกตพฤติกรรม การนำเสนอผลงาน - รายงานการวิเคราะห์กรณีศึกษา - สังเกตการณ์อภิปราย แสดงความ - คิดเห็น การตอบคำถาม - นักศึกษาประเมินเพื่อนร่วมกลุ่ม - กิจกรรม - ประเมินการนำเสนอความรู้ - ประกอบสื่อต่างๆ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ตาม กรอบมาตรฐานฯ	ผลการเรียนรู้ที่ มหาวิทยาลัยกำหนด	กลยุทธ์การสอน ที่ใช้ในการพัฒนา	กลยุทธ์การประเมินผลการเรียนรู้ ในแต่ละด้าน
5. ด้านทักษะการ วิเคราะห์เชิง ตัวเลข การสื่อสารและ การใช้ เทคโนโลยี สารสนเทศ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสารสนเทศ 1. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บข้อมูลนำเสนอและสามารถ เลือกรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม 2. ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์และสถิติใน การวิเคราะห์และนำเสนอ 3. สามารถสื่อสารได้อย่างมี ประสิทธิภาพทั้งในการพูด การเขียน	นำเสนอผลงานศึกษาค้นคว้าเป็นรายบุคคล และกลุ่ม โดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ - ใช้สื่อเคลื่อนไหวประกอบกรนำเสนอ - มอบหมายงานที่ต้องคิดคำนวณและใช้สถิติที่ เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา - กำกับดูแลการใช้สื่อประกอบการนำเสนอ จนเกิดเป็นนิสัย	- การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ใน การนำเสนอผลงาน - ตรวจสอบรายงานผลงาน - การสอบข้อเขียน/ปากเปล่า

6. การบริหารจัดการหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้กำหนดการบริหารหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 ไว้ดังนี้

6.1 การบริหาร โดยผ่านผู้ประสานงาน

หน้าที่ของผู้ประสานงาน มีดังนี้

- 6.1.1 ดำเนินการประสานงานการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป
- 6.1.2 พิจารณาจัดผู้สอนในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป
- 6.1.3 พัฒนาเอกสารและสื่อในการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป
- 6.1.4 รวบรวมคะแนนกลางภาคจากอาจารย์ผู้สอนทุกคนและนำส่งหน่วย

ข้อสอบกลาง สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

- 6.1.5 สรุปผลการเรียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และนำเข้าพิจารณาผลการเรียน

ตามคณะที่สังกัด

6.2 การบริหารงานโดยหน่วยข้อสอบกลาง

หน้าที่หลักของหน่วยข้อสอบกลาง มีดังนี้

- 6.2.1 ติดต่อประสานงานเกี่ยวกับหมวดวิชาศึกษาทั่วไปกับผู้ประสานงาน

ประจำรายวิชา และผู้สอน

- 6.2.2 จัดทำแบบทดสอบทดสอบปลายภาค

6.2.3 ประมวลผลการเรียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของแต่ละรายวิชาใน
หมวดวิชาศึกษา ทั่วไปที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนนั้นๆ

6.2.4 การประมวลการศึกษาของแต่ละรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป
ให้ประเมินผลการเรียนแบบอิงกลุ่ม ตลอดจนกระจายผลการศึกษาอย่างเหมาะสมตามหลักการ
ประเมินผลการศึกษา และแจ้งให้อาจารย์ผู้สอน ได้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

- 6.2.5 วิเคราะห์แบบทดสอบปลายภาคที่ใช้ทดสอบกับนักศึกษาในแต่ละ

ภาคการศึกษา

6.2.6 สรุปและรายงานผลการดำเนินงานประจำภาคการศึกษาแก่ผู้อำนวยการ
สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

- 6.2.7 ให้บริการข้อมูลทางวิชาการแก่คณาจารย์และนักศึกษา

สำหรับข้อมูลสาขาวิชาที่ลงทะเบียนเรียนที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรหมวดวิชา
ศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลของสาขาวิชาที่ลงทะเบียนเรียนในหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 ในปีการศึกษา 2553 และปีการศึกษา 2554

สาขาวิชา	รุ่น	หมู่	จำนวนนักศึกษา	ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน			
					ภาคเรียน	0001101	0001201	
1. ศิลปศึกษา	53	1	43	อ.ประภาส ไชยบุตร	1/2553	0001101	0001201	0001401
					2/2553	0001402	0002602	0002701
					1/2554	0002501	0002601	
2. ดนตรีศึกษา	53	1	25	อ.จิราวัฒน์ ศรีมาลัย	1/2553	0001101	0001201	0001401
					2/2553	0001402	0002405	0002701
3. ดนตรีศึกษา	53	2	22	อ.พนาลัย ศรีวิเศษ	1/2554	0002501	0002601	
					2/2554	0001202	0002502	
					1/2553	0001101	0001201	0001401
4. คณิตศาสตร์ (วท.บ.)	53	1	26	ดร.สาธิต ผลเจริญ อ.ฉัตรารักษ์ ทัพย์จันทร์	2/2553	0001402	0001202	0002701
					1/2554	0002501	0002601	
					2/2554	0002203	0002502	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาขาวิชา	รุ่น	หมู่	จำนวนนักศึกษา	ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	ภาคเรียน	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	
5. เทคโนโลยีสถาปัตยกรรม	53	1	11	ศศ.สมบัติ ประจักษ์ตานต์	1/2553	0001101	0001201	0001401
					2/2553	0001402	0002509	0002701
					1/2554	0002501	0002601	
					2/2554	0001202	0002502	
6. สังคมศึกษา	53	1	44	ศศ.พัชรินทร์ ศิริอำพันกุล	1/2553	0001101	0001201	0001401
					2/2553	0001402	0002406	0002701
7. สังคมศึกษา	53	2	41					
8. สังคมศึกษา	53	3	41	ศศ.ดร.อาลัย จันทร์พาณิชย์	1/2554	0002501	0002601	
9. สังคมศึกษา	53	4	36	อ.อุดม ชัยสุวรรณ	2/2554	0001202	0002502	
10. สังคมศึกษา	53	5	30	อ.วีระชัย ยศโสทร				
					1/2554	0001101	0001201	0001401
11. ศิลปศึกษา	54	1	42	อ.ทรงเกียรติ สมญาติ	2/2554	0001402	0002701	0002602
					1/2555	0002501	0002601	
					2/2555	0001202	0002502	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาขาวิชา	รุ่น	หมู่	จำนวนนักศึกษา	ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน			
					ภาคเรียน	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	
12. ดนตรีศึกษา (ดนตรีไทย)	54	3	25	อ.พนาสินธุ์ ศรีวิเศษ	1/2554	0001101	0001201	0001401
13. ดนตรีศึกษา (ดนตรีตะวันตก)	54	1	29	อ.ธนพล ศรีชาติ	2/2554	0001402	0002701	0002504
14. ดนตรีศึกษา (ดนตรีตะวันตก)	54	2	25	อ.ชินิน กระแสเสรี	1/2555	0002501	0002601	
					2/2555	0001202	0002502	
15. คณิตศาสตร์ (วท.บ.)	54	1	19	ดร.สาริต ผลเจริญ อ.สมภาพ กาญจนะ	1/2554	0001101	0001201	0001401
					2/2554	0001402	0002701	0001202
					1/2555	0002501	0002601	
					2/2555	0002203	0002502	
16. เทคโนโลยีสถาปัตยกรรม	54	1	11	อ.กิตติภักดิ์ ปิตาทะสังข์	1/2554	0001101	0001201	0001401
					2/2554	0001402	0002701	0002509
					1/2555	0002501	0002601	
					2/2555	0001202	0002502	
					2/2555	0001202	0002502	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาขาวิชา	รุ่น	หมู่	จำนวนนักศึกษา	ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	ภาคเรียน	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน
17. เทคโนโลยีวิศวกรรมไฟฟ้า	54	1	36	ศศ.พิพัฒน์ สมใจ	1/2554	0001101 0001201 0001401
					2/2554	0001402 0002701 0002406
18. เทคโนโลยีวิศวกรรมไฟฟ้า	54	2	43	อ.ชนนกร ดุจพิญ	1/2555	0002501 0002601
					1/2554	0001101 0001201 0001401
19. สังคมศึกษา	54	1	50	ศศ.ดร.อาลัย จันทร์พาณิชย์	2/2554	0001402 0002701 0002406
20. สังคมศึกษา	54	2	44	ศศ.พัชรินทร์ ศิริอำพันกุล	1/2555	0002501 0002601
21. สังคมศึกษา	54	3	49	อ.อุดม ทัชสุวรรณ	2/2555	0001202 0002502
22. สังคมศึกษา	54	4	45	อ.วีระชัย ยศโสทร		
23. สังคมศึกษา	54	5	48	อ.คำจันทร์ รมเย็น		
24. สังคมศึกษา	54	6	48	รศ.ดร.จุมพล วิเชียรศิลป์	1/2554	0001101 0001201 0001401
					2/2554	0001402 0002701 0002602
25. ภูมิสารสนเทศ	54	1	26		1/2555	0001202 0002502
					2/2555	0002501 0002601

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาขาวิชา	รุ่น	หมู่	จำนวนนักศึกษา	ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	ภาคเรียน	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน
26. คณิต (ศศ.บ.)	54	1	25	ศศ.ดร.นิคม ศรีภักสูงเนิน	1/2554	0001101 0001201 0001401
					2/2554	0001402 0002701 0002404
					1/2555	0001202 0002502
27. คณิตศาสตร์ (ค.บ.)	54	1	36	อ.เกษสุดา บูรณพันธ์ศักดิ์	1/2554	0001101 0001201 0001401
					2/2555	0002501 0002601
28. คณิตศาสตร์ (ค.บ.)	54	2	43	อ.เฉลิมวุฒิ คำมีเอง	2/2554	0001402 0002701 0002505
29. คณิตศาสตร์ (ค.บ.)	54	3	41	อ.ชยุตม์ สือธีรพันธ์	1/2555	0001202 0002502
30. คณิตศาสตร์ (ค.บ.)	54	4	39	อ.ไพรัชช์ จันทร์งาม	2/2555	0002501 0002601
31. คณิตศาสตร์ (ค.บ.)	54	5	41	ศศ.ดวงใจ ลิมอำไพ		
32. คณิตศาสตร์ (ค.บ.)	54	6	43	อ.จำเรียง สิงหบรรณศิษฐ์		

ตารางที่ 3 (ต่อ)

สาขาวิชา	รุ่น	หมู่	จำนวนนักศึกษา	ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	ภาคเรียน	รายวิชาที่ลงทะเบียนเรียน	0001101	0001201	0001401
33. เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	54	1	52	อ.สัจจชัย กระจุกตม	1/2554				
34. เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	54	2	51	อ.โยธิน จำแทนทะรังค์	2/2554				0002406
35. เทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา	54	3	51	อ.กรณภิน ศรีงยา	1/2555				
36. การศึกษาระดับมัธยม	54	1	41	ศศ.พัฒน์ บุญคง อ.วิภารณ์ อัมรัมย์	2/2555				
37. การศึกษาระดับมัธยม	54	2	36	ศศ.วิไลวรรณ ศรีเมษา	1/2555				
38. การศึกษาระดับมัธยม	54	3	40	ศศ.ดร.นิตยา บรรณประสิทธิ์	2/2555				
39. การศึกษาระดับมัธยม	54	4	44	ดร.เบญจพร สมานมาก อ.ธนากร เพ็ญพันธ์					

ที่มา : ฝ่ายหลักสูตร และสำนักทะเบียนและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศิริพร ไสยรัตน์ (2548 : 126-129) ทำวิจัยเรื่อง การประเมินหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของหลักสูตรปริญญาตรี พุทธศักราช 2543 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ผู้สอนรายวิชาในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป นิสิตและบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่าเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ผลวิจัยพบว่า ด้านบริบท โดยการประเมินจากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้น ประเมินที่โครงสร้างและเนื้อหา รายวิชา คุณลักษณะของอาจารย์ วัสดุการศึกษา ตำราและสถานที่เรียนพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า โครงสร้างและเนื้อหาของรายวิชาของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนนิสิตและบัณฑิตมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ส่วนนิสิตและบัณฑิตมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้สอนมีคุณลักษณะเหมาะสมในระดับมาก และด้านวัสดุการศึกษา ตำรา สถานที่เรียน พบว่า นิสิตและบัณฑิตมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการ ทำการประเมินที่กระบวนการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล และการบริหารหลักสูตร พบว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลาง สำหรับในด้านการวัดผลและประเมินผล นิสิตมีความเห็นว่า การประเมินผลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง แต่บัณฑิตมีความเห็นว่าโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก โดยภาพรวมสรุปได้ว่า หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของหลักสูตรปริญญาตรี พุทธศักราช 2543 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

นพดล โป่งอ้าย (2549 : 85-92) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตร วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตร วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตร จำนวน 8 คน นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2548 จำนวน 18 คน นักศึกษาที่อยู่ในระหว่างการทำวิทยานิพนธ์จำนวน 17 คน มหบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปีการศึกษา 2544-2548 จำนวน 20 คน ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นของมหาบัณฑิต จำนวน 20 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 86 คน รูปแบบการประเมินหลักสูตร ใช้รูปแบบซีป (CIPP Model) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสำรวจ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม สถิติที่

ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการประเมินพบว่า 1) ด้านบริบทพบว่า วัตถุประสงค์ของมีความชัดเจน มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและการนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสม 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้นพบว่า ด้านคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ด้านพฤติกรรมการศึกษาอยู่ในลำดับขั้น A ตำแหน่งทางวิชาการอยู่ในลำดับ ขั้น D ผลงานทางวิชาการอยู่ในลำดับขั้น A ภาระงานของอาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตรมีความเหมาะสม ทรัพยากรในการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปได้ปฏิบัติตามบทบาท และหน้าที่ของตนเองเป็นบางครั้ง และคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองอยู่เป็นประจำและสม่ำเสมอ และ 3) ด้านผลผลิต พบว่า ระดับผลการเรียนเฉลี่ยของมหาบัณฑิตส่วนใหญ่เท่ากับหรือมากกว่า 3.25 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับขั้น C คุณลักษณะและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด

ชฎาวลัย รุณเลิศ (2552 : 58-60) ทำวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษกกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 195 คน นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 195 คน ผู้สำเร็จการศึกษาจำนวน 123 คน และผู้บังคับบัญชา จำนวน 123 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งผู้วิจัยใช้ทฤษฎีแบบจำลองการประเมินแบบซิป (CIPP Evaluation Model) ในการประเมินผลวิจัยพบว่า การประเมินหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในด้านบริบทของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดี ด้านปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยความเหมาะสม ของหลักสูตรในด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมาก ด้านผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ความเหมาะสมของสื่อการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการประกอบด้วย ด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านเนื้อหาและด้านการวัดและประเมินผล การให้คำปรึกษา พบว่าอยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิตของหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปอยู่ในระดับมาก

สุริย์ เหล็กขำ (2553 : 89-103) ทำวิจัยเรื่อง การประเมินและจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2545 สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือคณะกรรมการ พัฒนาหลักสูตร จำนวน 5 ท่าน ผู้บริหารจัดการหลักสูตร จำนวน 15 คน อาจารย์พยาบาล จำนวน 219 คน นักศึกษาพยาบาล จำนวน 459 คน บัณฑิตพยาบาล จำนวน 789 คน ผู้บังคับบัญชา จำนวน 797 คน เพื่อนร่วมงานจำนวน 826 คน และประชาชนหรือผู้ป่วย จำนวน 810 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์

เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 ทำการประเมิน 4 ด้านคือ ปัจจัยนำเข้า ด้านบริบท ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต และตอนที่ 2 ทำการจัดทำ แนวทางการพัฒนาหลักสูตร ส่วนการจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2545 ได้มาจากการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทและด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2545 เป็นหลักสูตรบูรณาการที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเรียนรู้ด้วยตนเองใฝ่รู้และ พัฒนาค้นเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้านกระบวนการพบว่า การบริหารหลักสูตร ทางสถาบัน พระบรมราชชนก ได้มีการกระจายอำนาจ และการมอบอำนาจให้แก่แต่ละวิทยาลัยมีอิสระใน การบริหารจัดการหลักสูตรได้ตามบริบทแต่ละวิทยาลัย และได้ดำเนินการจัดให้มีการปฐมนิเทศ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การจัด โปรแกรมการศึกษา และรายวิชาในแต่ละภาคเรียนและการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ด้านผลผลิตพบว่า บัณฑิตพยาบาลมีสมรรถนะเชิง วิชาชีพพยาบาล และมีความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลและผดุงครรภ์แบบองค์รวมด้วย ความเอื้ออาทรตามหลักคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และสามารถประยุกต์ ทรัพยากรต่างๆ ในชุมชนมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมได้รับการยอมรับจาก ผู้รับบริการและสังคม สำหรับแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สถาบัน พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุขในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรกำหนดให้มุ่งเน้น ในการให้การพยาบาลแบบเอื้ออาทร ที่มีการบูรณาการความรู้กับคุณธรรม และควรปรับให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ ใช้บัณฑิตทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนมุ่งเน้น ชุมชนเป็นฐาน ด้านโครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตร ควรเพิ่มระยะเวลาในการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ (อาจารย์นักศึกษาและพี่เลี้ยง) มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อให้สอดคล้อง กับสภาพการณ์ของแหล่งฝึก ในส่วนของอาจารย์ใหม่ควรมีการปฐมนิเทศเกี่ยวกับระเบียบวิธี ปฏิบัติราชการของข้าราชการพลเรือน และความรู้ด้านวิชาชีพครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลและคุณธรรมความเป็นครู เป็นต้น

มีทนา วัฒนอมศักดิ์ (2553 : 103-127) ทำวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎี บัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยใช้รูปแบบ การประเมินหลักสูตรซีพี (CIPP Model) ประชากรที่วิจัยประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 5 คน อาจารย์พิเศษ อาจารย์ภาควิชาอื่นและกรรมการควบคุมคุณวุฒินิพนธ์ จำนวน 57 คน นักศึกษาปัจจุบันในรุ่นปีการศึกษา 2547-2549 ที่ได้รับอนุมัติหัวข้อคุณวุฒิบัณฑิต จำนวน 36 คน คุณวุฒิบัณฑิต จำนวน 19 คน และผู้บังคับบัญชาของคุณวุฒิบัณฑิต จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัยคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัย

พบว่า ด้านบริบทประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานของคณะศึกษาศาสตร์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ 4) โครงสร้างและเนื้อหาสาระหลักสูตร 5) ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และ 6) ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์โครงสร้าง เนื้อหาสาระของหลักสูตรและรายวิชา ภาพรวมในด้านบริบทมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าในภาพรวมอยู่ในระดับดี ในด้านปัจจัยนำเข้าประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างและเนื้อหา พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านอาจารย์ ด้านบุคลากรของภาควิชาและด้านนักศึกษามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง และด้านอาคารสถานที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการในภาพรวมอยู่ในระดับดี ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน กระบวนการวัดและประเมินผล และกระบวนการจัดกิจกรรมของหลักสูตรและด้านผลลัพธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ประกอบด้วยด้านคุณลักษณะของผู้เรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ พบว่า คุณวุฒิบัณฑิตมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชาที่มีต่อคุณวุฒิบัณฑิตมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

พัชรา บุญมานำ และสมควร ทรัพย์บำรุง (2553 : 94-97) ทำวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการประเมินซีบีพี (CIPP Model) ประเมินใน 4 ด้านคือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยอาจารย์ผู้สอนจำนวน 82 คน นักศึกษาจำนวน 1,087 คน และผู้ใช้บัณฑิตจำนวน 252 คน รวมทั้งสิ้น 1,421 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับนโยบายการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัย โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาของหลักสูตร พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยเบื้องต้นพบว่า คุณลักษณะ/ความสามารถของผู้สอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก นักศึกษามีคุณลักษณะ/ความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านสื่อการเรียนการสอน ทั้งผู้สอนและนักศึกษาเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านกระบวนการทั้งอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกันในส่วนของการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตรว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก และด้านผลผลิต ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในคุณลักษณะของบัณฑิตทั้งด้านความรู้ความสามารถพื้นฐาน และความรู้ความสามารถทางวิชาการในระดับพอใจ สำหรับคุณลักษณะของบัณฑิตในด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพมีความระดับความพึงพอใจมาก

พรทิพย์ ไชยโส วัฒนันต์ ทองไทย และเมี้ยนมาศ ลีลสัตยกุล (2554 : 98-105) ได้ทำวิจัย เรื่อง การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา หลักสูตร 5 ปี ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ บัณฑิต ผู้บังคับบัญชาบัณฑิต คณะกรรมการดำเนินงานหลักสูตร อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตร ผู้สอน นักศึกษา และอาจารย์ ผู้ประสานงานจากมหาวิทยาลัย Waikato ประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความร่วมมือในการรับนิสิต ไปศึกษาเป็นเวลา 1 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัตถุประสงค์และโครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมตั้งแต่ระดับมากขึ้นไป ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมทั้งในเรื่องของคุณสมบัติของนิสิตที่รับเข้ามาเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ การจัดปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน ประโยชน์ของกิจกรรมต่างๆ ที่จัดและการดำเนินงานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย Waikato ในด้านของบัณฑิตมีความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนการสอน และการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับตั้งแต่มากขึ้นไป ผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจต่อบัณฑิตในระดับมากที่สุด

มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2554 : 155-158) ทำวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะผู้วิจัย เลือกใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPPIEST กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะกรรมการดำเนินงาน/อาจารย์ประจำหลักสูตร และบัณฑิต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็น แบบสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมของหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมีความเหมาะสม โดยในด้านบริบท พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และคณะกรรมการดำเนินงาน/อาจารย์ประจำหลักสูตรมีความคิดเห็นเหมาะสมในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ คุณวุฒิ ความรู้ ประสบการณ์ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยของอาจารย์มีศักยภาพที่เหมาะสม ผลการประเมินด้านกระบวนการพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ดำเนินการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ อย่างชัดเจน ผลการประเมินด้านผลผลิต พบว่า หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าบัณฑิตที่สำคัญการศึกษามีความเป็นผู้นำทางวิชาการ/วิชาชีพ มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ผลการประเมินผลระดับในภาพรวมแต่ละรายชื่อพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และพบว่าบัณฑิตได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วไปสร้างงานผลวิชาการหรือนวัตกรรมการเรียนการสอน และผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตส่งผลกระทบต่อ

การดำเนินงานของหน่วยงานได้รับผลประโยชน์ตรงตามที่คาดหมาย สำหรับผลการประเมินด้านประสิทธิผล พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าข้อที่มิต่ำเฉลี่ยมากที่สุดคือ ผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตส่งผลต่อประสิทธิภาพทั้งภายในและภายนอกขององค์กร ผลการประเมินความยั่งยืนพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มิต่ำเฉลี่ยมากที่สุด คือการพัฒนาวิชาชีพ และผลการประเมินผลการถ่ายโอนความรู้พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานได้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสำหรับผลการศึกษาปัญหาและแนวการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร ปรัชญาคณาจารย์บัณฑิตสาขาวิชาหลักสูตรและการสอนมีดังนี้ ด้านบริบทพบว่า โครงสร้างรายวิชาในหลักสูตร (แผน 2) มีจำนวนมากเกินไป เนื้อหาวิชาซ้ำซ้อนกัน จึงควรบูรณาการเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนเป็นรายวิชาเดียวกัน ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า วิชาบังคับแกนบางรายวิชาผู้เรียนแต่ละกลุ่มวิชามีพื้นฐานแตกต่างกัน ควรจัดสอนแบบแบ่งกลุ่มย่อย ห้องสื่อบัน คือ วัสดุอุปกรณ์ไม่เหมาะสมกับการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนการเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ต ควรจัดอุปกรณ์ สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ด้านกระบวนการ พบว่า แนวทางการเรียนการสอนในรายวิชาฝึกปฏิบัติการ ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับนักศึกษาล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อมและงบประมาณ และในส่วนของการจัดระบบอาจารย์ที่ปรึกษาขาดความชัดเจนและไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

ไทโรน (Tyron, 1974 : 7010-A) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาโครงการวิชาศึกษาทั่วไปของวิทยาลัยชุมชนตามความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยชุมชน ผลการศึกษาปรากฏว่านักศึกษาส่วนมากเข้าใจความมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไป นักศึกษาร้อยละ 90 ตอบว่าประสิทธิภาพของการสอนวิชาศึกษาทั่วไปขึ้นอยู่กับการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปแบบรายวิชาเดียวและนักศึกษาล้วนใหญ่เห็นด้วยกับคุณค่าของวิชาศึกษาทั่วไป

ฟีโดเน (Fidone 1993 : 2038A – 2039A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินโปรแกรมวิทยาศาสตร์ระดับมัธยม โดยใช้องค์ประกอบบริบทของโมเดลช่วยในการตัดสินใจ หรือรูปแบบจำลองซีพี (CIPP Model) เพื่อเตรียมนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางในระดับสูง โดยรวบรวมข้อมูลจากครูวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยม เกรด 6 – 12 จำนวน 100 คน นักเรียนสายวิทยาศาสตร์ เกรด 10,11 และ 12 จำนวน 618 คน เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนต้องการประสบการณ์ทดลองในห้องปฏิบัติการ และการศึกษาวิทยาศาสตร์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งการเชื่อมชุมชนทางวิทยาศาสตร์แห่งอื่นมากกว่าการทดลองในห้องปฏิบัติการ และการศึกษาวิทยาศาสตร์เพิ่มเติมในชั้นเรียน 2) ครูควรเน้นขอบข่ายของจุดประสงค์

ในการศึกษาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน เพื่อการพัฒนาทักษะในห้องปฏิบัติการและพัฒนาทักษะการทำงาน 3) ทั้งนักเรียนและครู ต้องการหลักสูตรระยะสั้นที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาในสาขาอื่นๆ โดยกำหนดเวลาไม่น้อยกว่า 1 ภาคเรียน 4) ครูในโรงเรียนระดับกลางคิดว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิทยาศาสตร์เป็นการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ และการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาดัดแปลงให้เหมาะสมกับนักเรียนเท่านั้น

แมคดอนัลด์ (McDonald. 2004 : A) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการนำทฤษฎีองค์การไปประยุกต์ใช้ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษากรณีกับวิทยาเขตสามแห่ง โดยเปรียบเทียบพันธกิจของมหาวิทยาลัยและวัฒนธรรมในองค์กรของวิทยาเขตแต่ละแห่ง วิธีการศึกษาคือ การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับบริบทของโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสมกับภารกิจของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย (The California State University and Colleges) ได้ริเริ่มในการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่มาตั้งแต่ ค.ศ. 1980 โดยเริ่มทำโครงการเปิดวิชาศึกษาทั่วไป โดยเน้นในองค์ประกอบของการคิดแบบมีวิจารณญาณ (Critical thinking) และจากข้อบังคับที่กำหนดออกมา ทำให้นโยบายการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปเป็นข้อบังคับให้นักศึกษาต้องเรียนรู้และถือเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า การคิดแบบมีวิจารณญาณเป็นสาเหตุของแนวความคิดภายในสถาบันถึงประเด็นที่เกี่ยวกับมันคืออะไร ที่ไหนที่ควรจะดำเนินการจัดเก็บ และใครเป็นผู้เหมาะสมที่จะสอบ ผลของการค้นพบจากการวิจัยแสดงให้เห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม และทางกฎระเบียบข้อบังคับที่บุคลากรภายในวิทยาเขตมีส่วนร่วมอยู่ วิชาศึกษาทั่วไปสามารถนำมาดำเนินการบริหารจัดการในกระบวนการเรียนรู้ในระบบมหาวิทยาลัยที่เป็นเครือข่ายได้อย่างในกรณีของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย สามารถกำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปและกำหนดเป็นข้อบังคับให้นักศึกษาต้องเรียนรู้และถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตร

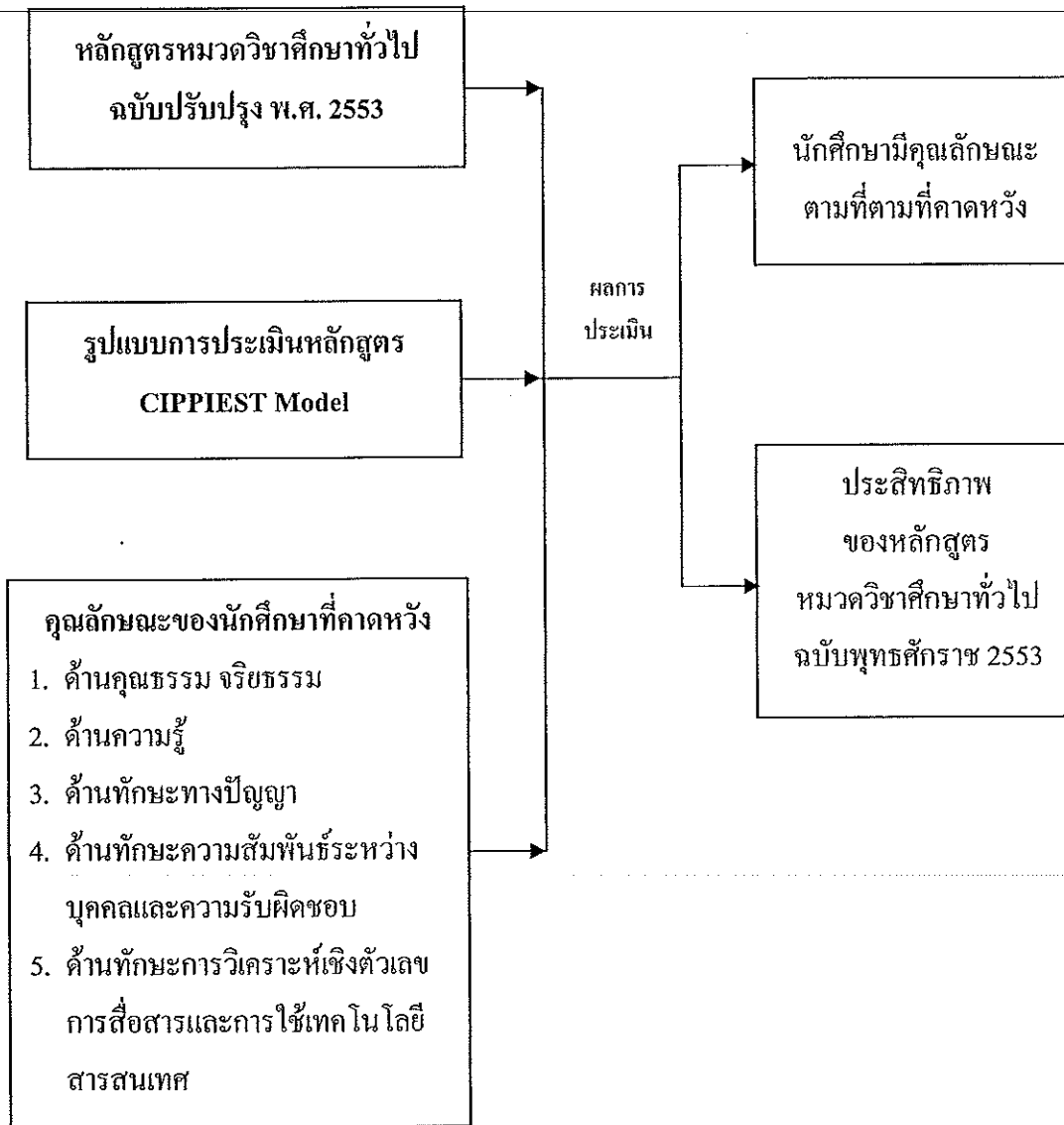
สกอต (Scott. 2005 : 3668-A) ได้ศึกษาการประเมินการศึกษาทั่วไป การศึกษาความสัมพันธ์ ของลักษณะเฉพาะของประชากรที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษา ผลงานวิชาการที่มีอยู่ ผลงานวิชาการ ของมหาวิทยาลัยและสถานะของวิทยาลัยในเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาทั่วไป ที่วิทยาลัยชุมชนชนบทในรัฐเทนเนสซี เกณฑ์ของตัวแปรในการศึกษา คือ ผลงานของนักศึกษา เกี่ยวกับการสอบโครงร่างวิชาการ ใช้เกณฑ์ปกติระดับประเทศเป็นมาตรฐานการสอบ ประกาศโดยการบริการทดสอบทางการศึกษา ได้ออกแบบการวัดทักษะทางวิชาการในพื้นที่ของวิชาการศึกษาทั่วไป ประชากรที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย นักเรียนในวิทยาลัยชุมชนวอลเตอร์สเทท ตั้งอยู่ในรัฐอริซอห์น รัฐเทนเนสซี ผู้ที่สำเร็จหรือใกล้สำเร็จส่วนน้อยใน 60 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ต้องการ

ระดับรองและที่ประยุกต์เพื่อสำเร็จการศึกษาระหว่างปีวิชาการ 2003 นักศึกษาทั้งหมดสำหรับการสอบ โครงร่างวิชาการตามความต้องการสุดท้ายการศึกษา และคะแนนของพวกเขาจะบันทึกลงในระบบข้อมูลนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ข้อมูลส่วนที่คัดมาจากข้อมูลนักศึกษาและใช้ในการศึกษานี้ ประกอบด้วย เชื้อชาติ อายุ เพศ หลักฐานของความต้องการทางการเงิน รหัสไปรษณีย์ของที่อยู่ที่เหมาะสม ประเภทของระดับรางวัลที่ได้ คะแนนประกอบ ACT ความต้องการสอบบรรจุตำแหน่ง คะแนนเฉลี่ยระดับปริญญาตรี จำนวนชั่วโมงการศึกษาทั่วไป ระดับที่ได้ในวิชาการศึกษาทั่วไป หลักฐานการเข้าร่วมในวิชาเตรียมความพร้อม สถานการณ์ โอน และวันเริ่มต้นและสิ้นสุดภาคเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่า เชื้อชาติ อายุ คะแนนประกอบ ACT ความต้องการสอบบรรจุตำแหน่ง คะแนนเฉลี่ยระดับปริญญาตรี หลักฐานการเข้าร่วมในวิชาเตรียมความพร้อมและระยะเวลาห่างเริ่มต้นและสิ้นสุดภาคการเรียน มีความสัมพันธ์กับผลงานการสอบ โครงร่างทางวิชาการของนักศึกษา คะแนนประกอบ ACT มีอิทธิพลต่อการพยากรณ์ผลงานการสอบของนักศึกษา แม้ว่าการศึกษานี้เป็นเพียงตัวเลขเล็กๆ ของผลกระทบของตัวแปรต่อผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาทั่วไป ก็ให้ความสำคัญโดยระบุความสัมพันธ์ที่น่าสนใจระหว่างนักศึกษาและตัวแปรที่วินิจฉัยการศึกษาได้แสดงมาตรฐานการทดสอบ การวัดผลสัมฤทธิ์ในการศึกษาทั่วไปของนักศึกษา อาจจะไม่ใช่วิธีประเมินที่ดีที่สุดสำหรับวัดวิทยาลัยชุมชนสาธารณะที่มีนโยบายรับเข้าแบบเปิด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าส่วนใหญ่เป็นการประเมินหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษาและระดับดุษฎีบัณฑิต โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model) การประเมินหลักสูตร ถือเป็นกระบวนการขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร เพราะการประเมินหลักสูตรจะช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร การประเมินหลักสูตรจึงเป็นสิ่งที่พึงชี้ได้ว่าหลักสูตรนั้นๆ ควรมีการปรับปรุงแก้ไข หรือควรยุติการใช้หลักสูตร สำหรับการประเมินหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ครั้งนี้ใช้แนวคิดการประเมินหลักสูตรตามของแดเนียล แอล. สตัฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) รูปแบบการประเมินเป็น CIPPIEST โดยการประเมินหลักสูตรได้ดำเนินการประเมินในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายโอนความรู้ ทั้งนี้เพื่อให้ครอบคลุมทุกด้านของหลักสูตร และเพื่อมั่นใจว่า ผลจากการประเมินหลักสูตรนี้จะป็นข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้นและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPPIEST Model เป็นต้นแบบในการประเมินดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย